

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
& ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ

ΙΔΡΥΜΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ &

ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ

«Βλέπεις, είπε, είναι οι Άλλοι
και δε γίνεται Αυτοί χωρίς Εσένα
και δε γίνεται μ' Αυτούς χωρίς, Εσύ
Βλέπεις, είπε, είναι οι Άλλοι
και ανάγκη πάσα να τους αντικρίσεις
η μορφή σου αν θέλεις ανεξάλειπτη να 'ναι
και να μείνει αυτή»

Οδ. Ελύτης, *Άξιον εστί*

Η ανάγκη για συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως των μαθητών στις δράσεις εντός του σχολικού πλαισίου, με αποδοχή και σεβασμό της κάθε ξεχωριστής προσωπικότητας, παρότρυνε στον σχεδιασμό της παρούσας ενότητας. Η ως τώρα δοκιμαστική υλοποίηση των προτεινόμενων βιωματικών δραστηριοτήτων της σε κλίμα παιχνιδιού, χαράς και ενθουσιασμού εκ μέρους των μαθητών και των εκπαιδευτικών διανοίγει την προοπτική για την εφαρμογή των εργαστηρίων στις σχολικές τάξεις, όπου ο σεβασμός της διαφορετικότητας είναι ζητούμενο μα και εφαλτήριο κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει:

Φάκελο για τον εκπαιδευτικό, ο οποίος περιέχει διευκρίνιση σχετικών όρων, συμπληρωματικό υλικό και κείμενα προσανατολισμού, ενδεικτική βιβλιογραφία και διαδικτυακές συνδέσεις.

Παιδαγωγικά Εργαστήρια, τα οποία προτείνουν σχετικές με το αντικείμενο της ενότητας δραστηριότητες, με βιωματικό και παιγνιώδη χαρακτήρα, που μπορούν εύκολα να χρησιμοποιηθούν στην τάξη.

Οι προτάσεις αυτές δεν εξαντλούν, φυσικά, το πολυσύνθετο θέμα της διαφορετικότητας. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται, κατά την κρίση τους, να τις εντάξουν στην καθημερινή διδακτική πράξη ως συμπληρώματα των δικών τους σχεδιασμών και εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών.

Το εκπαιδευτικό υλικό «*Η διαφορετικότητα: δικαίωμα και κατάκτηση*» δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «**Δημοκρατία και Εκπαίδευση**» του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων από την [ομάδα εργασίας](#) του προγράμματος (θερινή περίοδος 2013).

Ο Φάκελος για τον εκπαιδευτικό και τα Παιδαγωγικά Εργαστήρια σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν από την Κατερίνα Μηρεντάνου και την Αδαμαντία Ψαλλιδάκου.

Ο Αντώνης Καζάκος, η Κατερίνα Παππά και η Δώρα Κομίνη διάβασαν και επιμελήθηκαν το εκπαιδευτικό υλικό.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Στο παρόν υλικό οι λέξεις μαθητής, καθηγητής και εκπαιδευτικός αναφέρονται αντίστοιχα σε μαθητές και μαθήτριες, σε καθηγητές και καθηγήτριες, σε εκπαιδευτικούς και των δύο φύλων. Η αποκλειστική χρήση του αρσενικού γραμματικού γένους γίνεται για πρακτικούς λόγους.

© 2014 ΙΔΡΥΜΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Βασ. Σοφίας 11, 106 71 Αθήνα • τηλ.: 210 3692272, fax: 210 3692180

e-mail: foundation@parliament.gr • <http://foundation.parliament.gr>

Πρόγραμμα “**Δημοκρατία και Εκπαίδευση**”

τηλ.: 210 3692442, fax: 210 3692451 • e-mail: democracy@parliament.gr

ΦΑΚΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Α. ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΟΡΩΝ

Αυτογνωσία – Αυτοαντίληψη- Αυτοεκτίμηση

Στους *Διαλόγους* του Πλάτωνα αναφέρεται ότι σοφός δεν είναι αυτός που γνωρίζει τα πάντα, αλλά αυτός που κυρίως γνωρίζει τον εαυτό του. Η γνώση του εαυτού αποτελεί το ύψιστο ανθρώπινο επίτευγμα και συνδέεται με όλο το φάσμα της ζωής και της επαγγελματικής σταδιοδρομίας του ατόμου.

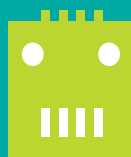
Ειδικότερα, ο όρος *αυτοαντίληψη* αναφέρεται σε αξιολογήσεις του εαυτού σε συγκεκριμένους τομείς, ενώ ο όρος *αυτοεκτίμηση* χρησιμοποιείται προκειμένου να δηλωθεί η αξία και η εικόνα, η σφαιρική αξιολόγηση του εαυτού ενός ατόμου (Dusec, McIntyre, 2003).

Η *αυτοαντίληψη*, κατά τον Purkey (1988), αποτελεί τη γνωστική πτυχή του εαυτού, που συνδέεται με την αυτοεικόνα και αναφέρεται στην ολότητα ενός σύνθετου, οργανωμένου και δυναμικού συστήματος όσων γνωρισμάτων χαρακτηρίζουν τα ιδανικά, τις στάσεις και τις συμπεριφορές, που το ίδιο το άτομο θεωρεί αληθινά για την ύπαρξή του. Η *αυτοαντίληψη* αναπτύσσεται και δομείται μέσω της αλληλεπίδρασης του ατόμου με τους σημαντικούς άλλους, της συνειδητοποίησής της και της αξιολόγησής της (Huitt, 2004).

Η *αυτοεκτίμηση* αναφέρεται σε σφαιρικές αυτοαξιολογήσεις, καθώς είναι η αντίληψη του εαυτού σε αξιολογήσεις συγκεκριμένων τομέων. Χρησιμοποιείται γενικά για να δηλώσει το σύνολο των πεποιθήσεων και στάσεων που διαμορφώνει το άτομο για τον εαυτό του, αναγνωρίζοντας τα δυνατά και αδύνατα σημεία του (Burns, 1982. Λεονταρή, 1996).

Ο Cooley (1992), με τη θεωρία του *αυτο-καθρεπτιζόμενου εαυτού* (*looking glass self*), υποστηρίζει ότι οι εντυπώσεις που ο καθένας πιστεύει ότι οι άλλοι έχουν για το πρόσωπό του αποτελούν ένα είδος κοινωνικού καθρέφτη, μέσα στον οποίο βλέπει τον εαυτό του και διαμορφώνει τη θεωρία του για αυτόν. Ανάμεσα στους βασικότερους παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της *αυτοαντίληψης* σε ένα άτομο, τοποθετούνται οι σχέσεις του ατόμου με τους *σημαντικούς άλλους*, τα μέλη της οικογένειας, τους συμμαθητές, τους φίλους και τους εκπαιδευτικούς (Frideres, 1995. Γεώργας κ.ά., 1999. Εγou κ.ά., 1999).

Οι αξιολογικές κρίσεις που κάνει το άτομο για το πρόσωπό του, με βάση τις οποίες διαμορφώνει απόψεις για το κατά πόσο θεωρεί τον εαυτό του ικανό, σημαντικό, επιτυχημένο και αξιόλογο επιδρούν στην ανάπτυξη θετικών ή αρνητικών στάσεων απέναντι στις διάφορες πτυχές της προσωπικότητάς του. Οι στάσεις αυτές είναι υποκειμενικές, αλλά καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό τη συμπεριφορά του ατόμου, τον τρόπο ζωής του, τις στάσεις του απέναντι στους άλλους και, επομένως, τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές του επιλογές (Canfield, Wells, 1976).

ΦΑΚΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

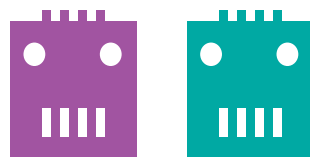
Α. ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΟΡΩΝ

Ενσυναίσθηση

Λέξη προερχόμενη από το εν και συναίσθηση, η ενσυναίσθηση μεταφράστηκε στα αγγλικά ως *empathy* από τον Ed. B. Titchener και αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για ένα σχολείο δημιουργικότητας, ευθύνης και διαλόγου. Σημαντικός παράγοντας που διευκολύνει την εν λόγω δημιουργική παιδαγωγική σχέση είναι η δική μας ενσυναισθητική ικανότητα, η ευαισθησία μας απέναντι στον φόβο, τον θυμό, την αδυναμία, τη σύγχυση ή οτιδήποτε βιώνει ο μαθητής.

Η ενσυναίσθηση οικοδομείται πάνω στην αυτοεπίγνωση / αυτογνωσία. Όσο περισσότερο είμαστε ανοικτοί στις ίδιες μας τις συγκινήσεις, τόσο περισσότερο ικανοί θα είμαστε στο να αντιληφθούμε τα συναισθήματα τα δικά μας και των άλλων, δηλαδή να τον νοιαστούμε, να τον αφουγκραστούμε, να τον αποδεχτούμε, να συνεργαστούμε και να συνδημιουργήσουμε μαζί του.

Ο εμπνευστής της προσωποκεντρικής θεωρίας, Carl Rogers, θέτει στον πυρήνα της την ενσυναίσθηση και την ορίζει ως δυνατότητα να αντιλαμβάνεται κάποιος το εσωτερικό πλαίσιο αναφοράς του άλλου, με τα συναισθηματικά στοιχεία και τα νοήματα που υπάρχουν σε αυτό, σα να ήταν εκείνος ο άλλος άνθρωπος, χωρίς όμως να ξεχάσει ποτέ τον όρο «σαν» (Μαλικιώση - Λοϊζου, 2001).

ΦΑΚΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Α. ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΟΡΩΝ

Βιωματικές εμπειρίες

*«Μόνο ότι δέχτηκες με την ψυχή σου, αυτό μαθαίνεις
και αυτό ενσωματώνεις στη ζωή και στο χαρακτήρα σου»*

J. Dewey

Πάνω από τέσσερις δεκαετίες έχουν περάσει από τότε που οι γνωστικοί ψυχολόγοι Piaget, Vygotsky και Bruner προέταξαν τη διαδικασία της μάθησης έναντι του αποτελέσματος, προκειμένου ο μαθητής να αναπτύξει τη μεταγνωστική ικανότητα, να αυτορυθμιστεί και να αυτενεργήσει (Χολέβα, 2010).

Στο πλαίσιο αυτό, η βιωματική μάθηση τονίζει emphatically τον σημαίνοντα ρόλο της εμπειρίας στη διαδικασία της μάθησης. Προτείνει, αντί της στείρας απομνημόνευσης γνώσεων και πληροφοριών, την αναζήτηση νοήματος μέσω της νοητικής και συναισθηματικής κινητοποίησης του μαθητή (Δεδούλη, 2001).

Οι βασικότερες αρχές της βιωματικής μάθησης άπτονται της αξιοποίησης των βιωμάτων του μαθητή, της ενθάρρυνσής του να συμμετέχει ενεργητικά στη μάθηση, της προτροπής του για έρευνα, ανακάλυψη και ενεργοποίηση της φαντασίας του, της δημιουργικότητάς του και της προώθησης της αυτογνωσίας του.

Σύμφωνα με τον E.P. Mucchielli, αν προσέχουμε, συγκρατούμε κατά προσέγγιση 10% από αυτά που διαβάζουμε, 20% από αυτά που ακούμε, 30% από αυτά που βλέπουμε, 50% από αυτά που βλέπουμε και ακούμε ταυτόχρονα, 80% από αυτά που λέμε, 90% από αυτά που λέμε, ενώ ταυτόχρονα εκτελούμε πράξεις που απαιτούν σκέψεις και στις οποίες εμπλεκόμαστε ενεργητικά.

ΦΑΚΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Α. ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΟΡΩΝ

Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες - Αναπηρία

Σύμφωνα με τον ισχύοντα Νόμο υπ' αριθμό 3699/2008 (Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες), στους μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες συγκαταλέγονται οι:

Μαθητές που εμφανίζουν σημαντικές δυσκολίες μάθησης εξαιτίας αισθητηριακών, νοητικών, γνωστικών, αναπτυξιακών προβλημάτων, ψυχικών και νευροψυχικών διαταραχών. Ειδικότερα, στους μαθητές αυτούς περιλαμβάνονται όσοι εμφανίζουν νοητική αναπηρία, αισθητηριακές αναπηρίες όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες με χαμηλή όραση), αισθητηριακές αναπηρίες ακοής (κωφοί, βαρήκοοι), κινητικές αναπηρίες, χρόνια μη ιάσιμα νοσήματα και διαταραχές ομιλίας - λόγου.

Οι ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, όπως δυσλεξία, δυσγραφία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία, δυσορθογραφία, το σύνδρομο ελλειμματικής προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ), οι διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές (φάσμα αυτισμού), οι ψυχικές διαταραχές και οι πολλαπλές αναπηρίες συνιστούν Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες.

Επίσης, μαθητές με σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες, καθώς και παραβατική συμπεριφορά λόγω κακοποίησης, γονεϊκής παραμέλησης και εγκατάλειψης ή λόγω ενδοοικογενειακής βίας, συγκαταλέγονται στους μαθητές με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες.

Μαθητές με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες είναι και οι μαθητές που έχουν μία ή περισσότερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα ανεπτυγμένα σε βαθμό που υπερβαίνει κατά πολύ την ηλικιακή τους ομάδα.

Οι ανωτέρω μαθητές με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες μπορούν να φοιτούν:

1. Σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου.
2. Σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου με παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικούς Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.
3. Σε ειδικά οργανωμένα και κατάλληλα στελεχωμένα τμήματα ένταξης.

Αναφερόμενοι στον όρο αναπηρία (disability), κάνουμε λόγο για οποιαδήποτε απώλεια ή περιορισμό –προερχόμενο από τη βλάβη– της ικανότητας εκτέλεσης μιας λειτουργίας στο πλαίσιο που θεωρείται φυσιολογικό για τον άνθρωπο (Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, World Health Organization, 1980). Πέραν της ατομικής της διάστασης, των περιορισμών δηλαδή και των εμποδίων που επιβάλλει η μερική ή ολική έλλειψη κάποιου μέλους, οργάνου ή μηχανισμού του σώματος, οφείλουμε να εστιάζουμε ως εκπαιδευτικοί στην κοινωνική της διάσταση που σχετίζεται με περιορισμούς και με εμπόδια που επιβάλλονται στα ανάπηρα άτομα από τη σύγχρονη κοινωνία.

Στη χώρα μας, η ειδική αγωγή εντάσσεται στη γενική εκπαίδευση με τον Νόμο 1566/1985, που υιοθετεί την αρχή της ένταξης, και η φοίτηση μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες στο γενικό σχολείο καθιερώνεται με τον Νόμο 2817/2000, εκτός αν συντρέχουν λόγοι για εκπαίδευση σε σχολεία ειδικής αγωγής.

Γίνεται, επομένως, κατανοητό ότι η σχολική ένταξη, ως πολιτική πράξη, δεν περιορίζεται στον σχολικό χώρο, αλλά εκτείνεται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και, ως εκ τούτου, η σχολική αποτυχία δεν προκύπτει ως αποτέλεσμα άνισων ικανοτήτων ατόμων, αλλά ως αποτέλεσμα κανόνων και επιλογών σχολείου (Φραγκουδάκη, 1985).

Στον αντίποδα της σχολικής ματαίωσης / αποτυχίας, βρίσκεται η ενίσχυση της ισότιμης μάθησης χωρίς προκαταλήψεις, της διδασκαλίας όλων σε όλους, όπου καθένας μπορεί να μάθει με τον προσωπικό του τρόπο και με την παροχή βοήθειας που έχει ανάγκη (Σιδέρη, 2000). Στο πλαίσιο αυτό, οι στρατηγικές μάθησης εφορμούν από την πίστη στην ξεχωριστή αξία κάθε παιδιού και τον σεβασμό στη διαφορετικότητά του.

Στις επόμενες παραγράφους, θ' αναφερθούν ενδεικτικά χαρακτηριστικά Ειδικών Εκπαιδευτικών Αναγκών, για τις οποίες γίνεται λόγος στα εργαστήρια.

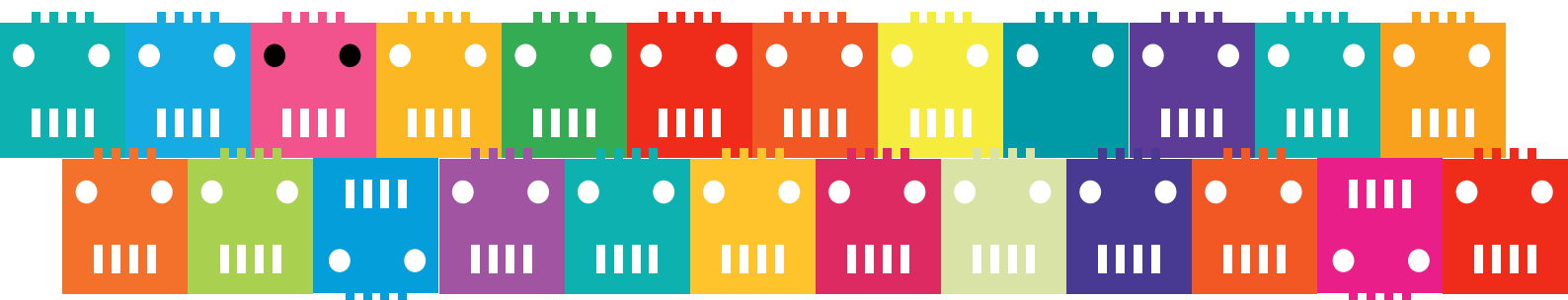
Η **κώφωση** αναφέρεται στην ακουστική απώλεια ατόμου (>70 dB), το οποίο, είτε φοράει ακουστικά είτε όχι, δεν αντιλαμβάνεται την ομιλία με την ακοή του μόνο. Χρησιμοποιεί κύρια το οπτικό κανάλι για να αντιληφθεί και να επικοινωνήσει με τους συνομιλητές του (χειλεανάγνωση, νοηματική γλώσσα, γραπτή γλώσσα).

Ένα άτομο μπορεί να θεωρηθεί **κωφό**, όταν ο μηχανισμός της ακοής δεν λειτουργεί καθόλου, ενώ **βαρήκοο** όταν διαθέτει ακόμα και ελάχιστη ακουστική αντίληψη (ακουστική απώλεια 35 - 69dB).

Η παιδική βαρηκοΐα (25dB - 95dB) είναι η απώλεια ακοής σε παιδιά, η οποία είναι εκ γενετής ή επίκτητη, μονόπλευρη ή αμφοτερόπλευρη και η παιδική κώφωση είναι η αμφοτερόπλευρη απώλεια της ακοής. Για τα άτομα αυτά, η εκμάθηση της ομιλούμενης γλώσσας είναι ιδιαίτερα δυσχερής, διότι ελάχιστα στοιχεία της ομιλίας (προσωδιακά και μερικά φωνητικά) μπορεί να γίνουν αντιληπτά ακουστικά.

Οι τύποι των **διαταραχών όρασης** αναφέρονται ως εξής: αλφισμός, αμβλυωπία, αστιγματισμός, καταρράκτης, δυσχρωματοψία ή χρωματική τύφλωση, φλοιώδης οπτική διαταραχή, διαβητική αμφιβληστροειδοπάθεια, γλαύκωμα, υπερμετρωπία, μυωπία, νυσταγμός, στραβισμός. Εκτιμάται ότι ένας στους δέκα μαθητές εμφανίζει κάποιο πρόβλημα όρασης.

Η οπτική απώλεια, συγκεκριμένα, περιορίζει τις ευκαιρίες του παιδιού για άμεση εξερεύνηση περιβάλλοντος και για κινητικές αλληλεπιδράσεις με τον φυσικό κόσμο, μειώνει το κίνητρο για κίνηση, επιβραδύνει τον αισθητηριοκινητικό συντονισμό, την αδρή κινητικότητα, τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης αντιληπτικής εικόνας σώματος, την ανάπτυξη χωροχρονικής αντίληψης και του κινητικού προσανατολισμού (περιορισμένη πρόσβαση στο περιβάλλον).

Ο **αυτισμός**, η αφεαυτού αναδίπλωση του ατόμου, είναι μια αναπτυξιακή διαταραχή που επηρεάζει τον τρόπο επικοινωνίας και τις σχέσεις του με το περιβάλλον του. Οι δυσκολίες του έγκεινται στην κοινωνική αλληλεπίδραση και επικοινωνία (αποφυγή και αδιαφορία απέναντι στους άλλους, μερική κατανόηση κοινότυπων χειρονομιών ή εκφράσεων του προσώπου), στην ανάπτυξη φιλικών σχέσεων και στην ικανότητα κατανόησης της συναισθηματικής έκφρασης των άλλων ανθρώπων.

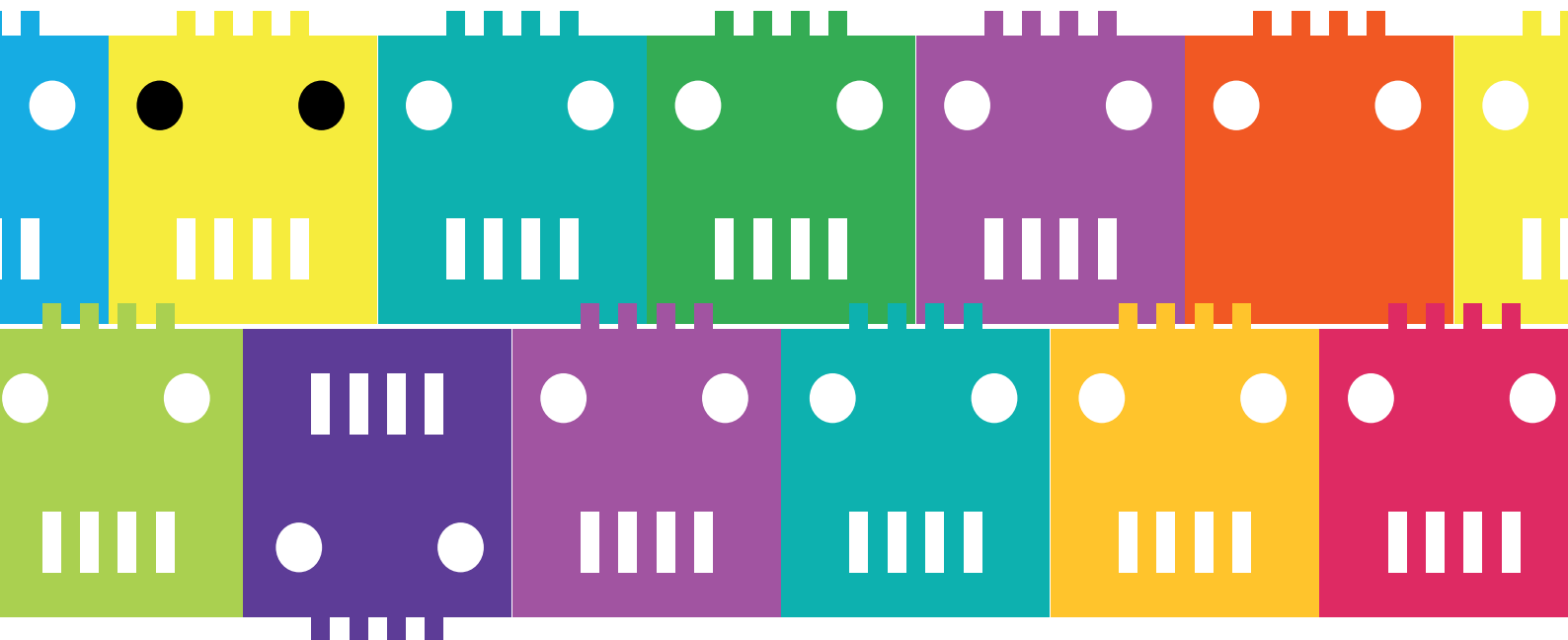
Το **σύνδρομο Asperger**, ως η πιο ήπια και λειτουργική μορφή του αυτιστικού φάσματος, εμφανίζει δυσκολίες στην κοινωνική αλληλεπίδραση ως εξής: το άτομο μιλά με ευχέρεια, αδιαφορώντας για τις αντιδράσεις του άλλου, εκφράζει αυθόρμητα αυτό που του έρχεται στο μυαλό, ακόμα και όταν αυτό αφορά κάτι αρνητικό που παρατηρεί σε κάποιον άγνωστο, δεν επιδιώκει βλεμματική επαφή (ή τη διατήρηση αυτής), γελά ενώ μιλάει για κάτι θλιβερό, απομονώνεται, εμφανίζει κατάθλιψη ή άγχος ή και εκρήγνυται μέσω σωματικής ή λεκτικής βίας.

Αναφορικά με τη λεκτική τους επικοινωνία, τα άτομα με σύνδρομο Asperger έχουν ευχέρεια στον λόγο, αλλά μπορεί να χρησιμοποιούν «επίσημες» λέξεις που συχνά δεν ταιριάζουν στην περίπτωση. Ο λόγος τους είναι ιδιόμορφος και παράξενος και η φωνή τους έχει μονότονη χροιά χωρίς διακυμάνσεις. Συχνά, μπορεί να επαναλαμβάνουν λέξεις ή φράσεις χωρίς σημασία, να συζητούν σχεδόν αποκλειστικά για πολύ συγκεκριμένα θέματα που τους ενδιαφέρουν, να μην κατανοούν το χιούμορ, τις μεταφορές, τις αλληγορίες, την ειρωνεία και τον σαρκασμό των άλλων. Η φαντασία και η δημιουργικότητά τους μπορεί να προέρχεται από αντιγραφή ή μίμηση, η οποία παρουσιάζει μια άκαμπτη και επαναλαμβανόμενη συνέχεια.

Η **νοντική καθυστέρηση**, η καθυστερημένη ή ατελής ανάπτυξη της νόησης συνδέεται με τις γνωστικές, γλωσσικές, κινητικές και κοινωνικές ικανότητες του ατόμου. Η **ελαφρά νοντική καθυστέρηση** (IQ:50 - 69 βαθμοί) συνδέεται με τη χρονική καθυστέρηση της ικανότητας γλωσσικής έκφρασης, που εκδηλώνεται στο σχολείο με προβλήματα στην ανάγνωση και στη γραφή. Η **μέτρια νοντική καθυστέρηση** (IQ 35 - 49 βαθμοί), εκτός από την επιβράδυνση στην κατανόηση και τη χρήση της γλώσσας, συνοδεύεται με καθυστέρηση στην επίτευξη φροντίδας του εαυτού και στις κινητικές δεξιότητες.

Η **σοβαρή νοντική καθυστέρηση** (IQ 20 - 34 βαθμοί) παρουσιάζει παρόμοια κλινική εικόνα με τη μέτρια νοντική καθυστέρηση. Η **βαριά νοντική καθυστέρηση** (IQ<20 βαθμοί) εμφανίζει σοβαρούς περιορισμούς στην ικανότητα ατόμου να κατανοεί ή να συμμορφώνεται με τα αιτήματα ή τις οδηγίες των άλλων. Η κινητικότητα είναι, με τη σειρά της, σοβαρά περιορισμένη.

Το **σύνδρομο Down**, ή Τρισωμία 21 ή Τρισωμία G, περιγράφει μια χρωμοσωμική ανωμαλία, που περικλείει ένα σύνολο χαρακτηριστικών, τα οποία υπάρχουν εκ γενετής στους φορείς της γενετικής αυτής βλάβης και αφορούν παρεκκλίσεις στη σωματική διάπλαση, τη νοντική ανάπτυξη και την ψυχοκοινωνική εξέλιξή τους. Οι γλωσσικές δεξιότητες παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ της κατανόησης της ομιλίας και της έκφρασης της ομιλίας και συνήθως τα άτομα με σύνδρομο Down παρουσιάζουν λεκτική καθυστέρηση. Τα παιδιά με σύνδρομο Down έχουν χαμηλότερο IQ (50 - 70 βαθμοί) ή ακόμη χαμηλότερο IQ (35 - 50 βαθμοί).

ΦΑΚΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Α. ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΟΡΩΝ

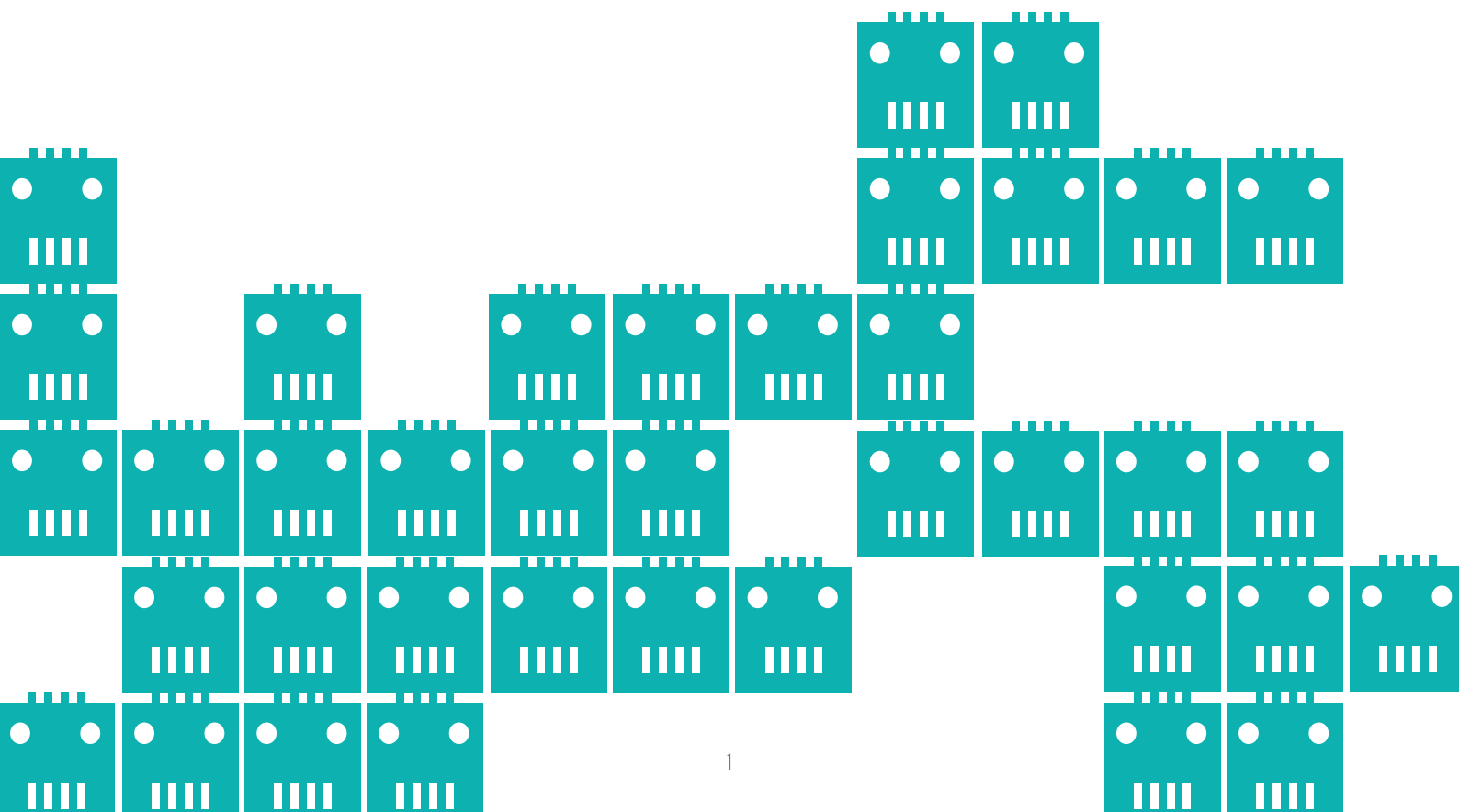
Σtereότυπα

Το στερεότυπο είναι μια απλουστευμένη ή/και τυποποιημένη αντίληψη ή μια εικόνα, που συχνά κατέχουν από κοινού οι άνθρωποι για μια άλλη ομάδα. Τα στερεότυπα μπορούν να είναι θετικά ή αρνητικά και είναι χαρακτηριστικές γενικεύσεις βασισμένες στην ελάχιστη ή περιορισμένη γνώση για μια ομάδα ανθρώπων. Τέτοιες υπεραπλουστευμένες αντιλήψεις, απόψεις, ή εικόνες, είναι βασισμένες στην υπόθεση ότι υπάρχουν κοινές ιδιότητες και κοινά χαρακτηριστικά που τα μέλη της άλλης ομάδας έχουν. Τα στερεότυπα, όχι μόνο εναντιώνονται στα δικαιώματα των άλλων, αλλά και τους βλάπτουν με την ενθάρρυνση της προκατάληψης και της διάκρισης.

Η προκατάληψη δεν είναι μόνο μια δεδηλωμένη άποψη ή πεποίθηση, αλλά και μια τοποθέτηση που περιλαμβάνει συναισθήματα, όπως η περιφρόνηση και η απέχθεια. Η διάκριση εμφανίζεται όταν αντιμετωπίζεται ένα πρόσωπο λιγότερο ευνοϊκά έναντι κάποιου άλλου και η στάση αυτή δεν μπορεί να δικαιολογηθεί αλλιώς, παρά μόνο ως ένα άμεσο αποτέλεσμα της προκατάληψης.

Ιστορικά, οι άνθρωποι με αναπηρίες έχουν στερεοτυπηθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Μερικά από τα στερεότυπα που χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν τους ανθρώπους με αναπηρίες είναι ακόμη ισχυρά στο μυαλό του κοινού σήμερα. Οι ελλιπείς πληροφορίες, οι μπερδεμένες αντιλήψεις, η απομόνωση και ο διαχωρισμός έχουν διαιωνίσει πολλά από τα εν λόγω στερεότυπα.

Στο «Στίγμα» ο E. Goffman (2001) επικεντρώνεται στην τάση των μελών μιας κοινωνίας να κατατάσσουν τους άλλους σε κατηγορίες και να προβαίνουν σε διακρίσεις, ανάλογα με τη θέση που τους έχουν αποδώσει. Αναφέρει συγκεκριμένα ότι πιστεύουμε πως ο στιγματισμένος δεν είναι εντελώς άνθρωπος, οπότε μέσω των διακρίσεων που κάνουμε, μειώνουμε τις ευκαιρίες που έχει στη ζωή του. Κατασκευάζουμε μια θεωρία για να εξηγήσουμε την κατωτερότητά του και τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύει, εκλογικεύοντας έτσι μια εχθρότητα που στηρίζεται σε άλλες διαφορές.

ΦΑΚΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Β. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Άρθρα

- Navi Pillay, «Σεβασμός της διαφορετικότητας, ο μεγάλος στόχος»:
<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=10/12/2009&id=110855>
- Εκπαιδευτικό υλικό για τον ρατσισμό και η διαφορετικότητα:
www.alfavita.gr/arthra/

Κινηματογραφικές ταινίες

- «Happy feet»: <http://www.youtube.com/watch?v=yIrljYJsm-94>
<http://www.youtube.com/watch?v=1uFvwxRHUuI>
- «Τα λόγια της σιωπής»: <http://www.youtube.com/watch?v=bSifv4pyspo>
- «Το φως που σβήνει»: (Βασιλικής Ντούρου, 2000) <http://www.youtube.com/watch?v=bZUBBGc5NYE>

Τραγούδια

- John Lennon, «Imagine»:
http://www.youtube.com/watch?v=yRhq-yO1KN8&feature=player_embedded
- Ανδριάνα Μπάμπαλη, «Να νιώθω κι εγώ μην καταλαβαίνω»:
<http://www.youtube.com/watch?v=yr8ze-gYyMs>
- Αερικά και φίλοι, «Διαφορετικοί»:
<http://www.youtube.com/watch?v=arH2NI1lbGM>
- Locomondo, «Χέρια σαν κι αυτά»:
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=Btn_gTLD_Fk#!

Παραμύθια από διάφορες χώρες

<http://www.a-athinon.gr/wp-content/uploads/2012/03/paramithia.pdf>

ΦΑΚΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Γ. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

α. Βιβλιογραφία

- Ανδρούσου Α., *Το κίνητρο στην εκπαίδευση. Κλειδιά και Αντικλειδιά*, ΥΠΕΠΘ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2003.
- Burns R.B., *Self-Concept Development and Education*, Holt, Rinehart and Winston, New York 1982.
- Canfield J., Wells H., *100 Ways to Enhance Self-concepts in the Classroom*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall, New Jersey 1976.
- Cooley A., Eglinton E., Elliott E., «Sport participation in middle childhood: Association with styles of play and parental participation», *International Journal of Sport Psychology* 23 (1992), 193-206.
- Γεώργας Δ., Παρασκευόπουλος Ι., Μπεζεβέγκης Η., Γιαννίτσας Ν., Γκαρή Α., Μυλωνάς Κ., *Η ψυχολογική διάσταση της προσαρμογής των παλινοστούτων και των μεταναστών στην Ελλάδα*, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1999.
- Δεδούλη Μ., «Βιωματική μάθηση: Δυνατότητες αξιοποίησής της στην ευέλικτη ζώνη», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τχ. 6 (2001), 145-159.
- Dusec J.B., McIntyre J.G., «Self-concept and self-esteem development», in: G. Adams, M. Berzonsky (eds.), *Blackwell Handbook of Adolescence*, Blackwell, Madlen MA 2003.
- Εγυο Μ.Λ., Adkin V., Dixon R., «Cultural identity and psychological adjustment of adolescent Chinese immigrants in New Zealand», *Journal of Adolescence* 23(5) (1999), 531-543.
- Frideres J., «Multiculturalism and intergroup relations», *Library and Inform Science Research* 17(3) (1995), 309-311.
- Goffman E., *Στίγμα. Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας*, μτφρ. Μακρυνιώτη Δ., εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001.
- Huitt W., «Becoming a brilliant star: An introduction», *Presentation at the Forum for Integrated Education and Educational Reform Sponsored by the Council for Global Integrative Education*, Santa Cruz, CA (2004, October 29).
- Λεονταρή Α., *Αυτοαντίληψη* (2η έκδ.), εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998.
- Μασαλούφ Α., *Οι φωνικές ταυτότητες*, μτφρ. Θ. Τραμπούλης, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 1999.
- Μαλικιώση - Λοϊζου Μ., *Η συμβουλευτική ψυχολογία στην εκπαίδευση. Από τη θεωρία στην πράξη*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001.
- Νόμος 3699/2008 «Ειδική Αγωγή»: http://1dimgiann.pel.sch.gr/egrafa/3699_2008_eidiki_agogi.pdf
- Ουίλιαμς Ν., *Κανείς στο πουθενά*, εκδ. Αποσπερίτης, Αθήνα 1993.

- Purkey W., «An overview of self-concept theory for counsellors», *ERIC Clearinghouse on Counseling and Personnel Services*, 1988.
- Rogers C., *A Theory of Therapy, Personality and Interpersonal Relationships as Developed in the Client-centered Framework*, McGraw-Hillm, New York 1959.
- Σιδέρη - Ζώνιου Α., *Ένταξη: Ουτοπία ή Πραγματικότητα; Η εκπαιδευτική και πολιτική διάσταση της ένταξης μαθητών με ειδικές ανάγκες*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.
- Στεφανής Κ., Σολδάτος Κ., Μαυρέας Β., Ταξινόμηση ICD-10 Ψυχικών Διαταραχών της Συμπεριφοράς. Κλινικές περιγραφές και οδηγίες για τη διάγνωση, εκδ. Βήτα, Αθήνα 1992.
- Φραγκουδάκη Α., *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1985.
- Χολέβα Ν., «Εσύ όπως κι εγώ», *Πανελλήνιο Δίκτυο για το θέατρο στην εκπαίδευση (IDEA)*, Αθήνα 2010.

β. Διαδικτυακές συνδέσεις

- «Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα»: <http://gr.humanrights.com/#/what-are-human-rights>
- «Όλοι ίδιοι, όλοι διαφορετικοί», Μια δραστηριότητα των μαθητών της πολιτιστικής ομάδας του 5ου Γυμνασίου Σερρών: <http://www.youtube.com/watch?v=CG9PAxGSWFk>
- Παιδικά βιβλία με θέμα τη διαφορετικότητα, τα δικαιώματα του παιδιού και τον αντιρατσισμό: http://www.i-red.eu/resources/projects-files/sxedio_drasis-paidika_vivlia-diaforetikotita-antiratsismos.pdf
- «Δεν είμαι άλλος» (13 και 21 δημοτικά σχολεία Κερατσινίου): <http://www.youtube.com/user/TheMarios104>

Εργαστήριο 1: «Τι μας ενώνει... τι μας χωρίζει...»

Το εργαστήριο αυτό έχει σκοπό να βοηθήσει τους μαθητές να ανακαλύψουν στοιχεία τόσο της δικής τους προσωπικότητας όσο και των άλλων (συμμαθητών και δασκάλων), έτσι ώστε να αναπτυχθεί η αυτογνωσία τους και να καλλιεργηθεί ο σεβασμός στη διαφορετικότητα.

Στηρίζεται στην αρχή ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τον σεβασμό της προσωπικότητας του άλλου αποτελεί η αναγνώριση της αξίας τόσο του εαυτού μας όσο και των άλλων και η αποδοχή της διαφορετικότητας ως παράγοντα που πλουτίζει και δίνει νόημα στην ύπαρξή μας.

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες αποτελούν παιχνίδια γνωριμίας, ανάδειξης ομοιοτήτων και διαφορών, εμπιστοσύνης και επικοινωνίας, και αφορούν τον προσδιορισμό των ατομικών αλλά και πολιτισμικών διαφορών ανάμεσα σε άτομα, ομάδες και λαούς. Οι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες είναι ασκήσεις βιωματικής ενσυναίσθησης, που εμπλέκουν ενεργητικά όλους τους συμμετέχοντες και ισχυροποιούν τη δυναμική της ομάδας.

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ:	Σε μαθητές όλων των τάξεων του Γυμνασίου.
ΣΤΟΧΟΙ:	<ul style="list-style-type: none">• Να αναπτύξουν οι μαθητές ικανότητες αυτογνωσίας και δεξιότητες ενσυναίσθησης.• Να αναγνωρίζουν και να σέβονται τη διαφορετικότητα.• Να συνειδητοποιήσουν ότι είναι μέλη μιας ομάδας, η οποία χαρακτηρίζεται τόσο από ομοιότητες όσο και από διαφορές.• Να καλλιεργήσουν την αίσθηση του ανήκειν σε διαφορετικές ομάδες.• Να ενθαρρυνθούν για την υιοθέτηση συμπεριφορών που προάγουν την αποδοχή του διαφορετικού.• Να αποκτήσουν θετική αυτοαξιολόγηση, συνείδηση του ρόλου τους στην ομάδα και το αίσθημα της ασφάλειας.
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ:	2 διδακτικές ώρες

ΓΝΩΣΤΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΜΕ ΤΑ ΟΠΟΙΑ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΣΥΝΔΕΘΕΙ:

- *Νεοελληνική Γλώσσα*, Β΄ Γυμνασίου, ενότητα 8 «Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα» (κείμενα 8, 10, 13 και 15), Γ΄ Γυμνασίου, ενότητα 3 «Είμαστε όλοι ίδιοι, είμαστε όλοι διαφορετικοί», ενότητα 4 «Ενωμένη Ευρώπη και Ευρωπαίοι πολίτες» (κείμενο 6 «Η Ευρώπη του κόσμου» και κείμενο 7 «Μετανάστες - είλωτες της Ευρώπης»), ενότητα 5 «Πόλεμος και Ειρήνη» (κείμενο 6 «Μια γενιά που της έκλεψαν το χαμόγελο»), ενότητα 6 «Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών» (κείμενα 5, 7 και 8).
- *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή*, Γ΄ Γυμνασίου, «Διακρίσεις και χαρακτηριστικά κοινωνικών ομάδων» (κεφάλαιο 2).
- *Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Α΄ Γυμνασίου: Μ. Κλιάφα, «Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι μακρύς», Β΄ Γυμνασίου: Δ. Χατζής, «Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα», Κ. Χαραλαμπίδης, «Γλυκό του κουταλιού», Ινδιάνος Σιάτλ, «Ένα παλιό μήνυμα για το σύγχρονο κόσμο», απόσπασμα «Από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ».
- *Ιστορία*, Α΄ Γυμνασίου, κεφάλαιο 4 (σελ. 59) Η πηγή του Ηροδότου «Και το όνομα μόνο των Περσών προκαλούσε τρόμο», Γ΄ Γυμνασίου: Μικρασιατικός Πόλεμος, Προσφυγικό Ζήτημα, Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.
- *Αρχαία Ελληνική Γλώσσα*, Α΄ Γυμνασίου, ενότητα 14.
- *Δραματική Ποίηση*, Γ΄ Γυμνασίου: Ευριπίδη, Ελένη, στίχοι 1535-1564 (και το παράλληλο κείμενο).
- Σχολική και Κοινωνική Ζωή.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ
ΜΕΣΑ:

Καρέκλες ισάριθμες με τον αριθμό συμμετεχόντων, παγκόσμιος χάρτης (ή υδρόγειος σφαίρα), σελοτέιπ (ή παραπάνες). Πίνακας και power point στον υπολογιστή (προαιρετικά). Καρτέλες (δίνονται στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)), φωτογραφίες (δίνονται στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#)).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

1η διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 1. «Είμαι», «Μου αρέσει» και «Δεν μου αρέσει» (15΄).

Ο εκπαιδευτικός ανακοινώνει στους μαθητές ότι θα παίξουν ένα παιχνίδι, με σκοπό να γνωρίσουν καλύτερα τον εαυτό τους και τους συμμαθητές τους και να εντοπίσουν τα κοινά χαρακτηριστικά και τις διαφορές τους. Συχνά οι μαθητές, ακόμα και αν είναι στην ίδια τάξη για σειρά ετών, δεν γνωρίζουν τις κοινές προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των συμμαθητών τους.

1

Όλη η τάξη, του εκπαιδευτικού συμπεριλαμβανομένου, κάθονται σε καρέκλες τοποθετημένες σε κύκλο. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές τη συνεργασία τους και την προσοχή τους, γιατί τα εν λόγω παιχνίδια απαιτούν συγκέντρωση, ετοιμότητα και ταχύτητα. Επισημαίνει, επίσης, ότι βασικός κανόνας του παιχνιδιού είναι η μη επανάληψη όσων λέγονται και ότι είναι σημαντικό να συγκρατήσουν στη μνήμη τους κάποια πράγματα από τα όσα θα ακουστούν, γιατί θα τα χρησιμοποιήσουν στο επόμενο παιχνίδι.

Κάθε μαθητής θα πρέπει να παρουσιάσει τον εαυτό του, λέγοντας το όνομά του, κάτι που του αρέσει και κάτι που δεν του αρέσει. Διευκρινίζεται στους μαθητές ότι μπορούν να αναφέρονται σε οτιδήποτε τους αρέσει και δεν τους αρέσει, σε συναισθήματα, ιδιότητες, έννοιες, κ.λπ. (π.χ., σχολικό μάθημα, φαγητό, συνήθεια, δραστηριότητα / χόμπι, χρώμα, κ.λπ.). Ξεκινά ο εκπαιδευτικός: «Είμαι ο ... (όνομα), μου αρέσει (π.χ., το κολύμπι και τα ταξίδια) και δεν μου αρέσει (π.χ., το ψέμα και οι φωνές).

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται αφού μιλήσουν όλοι όσοι κάθονται στον κύκλο.

Δραστηριότητα 2. «Καρέκλες ομοιοτήτων» (15΄).

Το εργαστήρι συνεχίζεται με ένα ακόμα παιχνίδι που σκοπό έχει να εμβαθύνει στη γνωριμία με τον εαυτό μας και τους άλλους, αλλά κυρίως να δημιουργήσει συσχετισμούς και ομάδες, οι οποίες θα αναδεικνύουν τις ομοιότητες και τις διαφορές μας. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι η αναγνώριση των ομοιοτήτων αλλά και των διαφορών μας επιβεβαιώνει τη μοναδικότητά μας, μας εξοικειώνει με τους άλλους και μας κάνει πλουσιότερους.

Ο εκπαιδευτικός αφαιρεί την καρέκλα του από τον κύκλο και, όρθιος στο κέντρο, ανακοινώνει:

«Θα πω κάτι που ισχύει για εμένα, ξεκινώντας με ένα από τα ρήματα: “Είμαι”, “Μ’ αρέσει”, “Δε μ’ αρέσει”, “Φοράω”, “Έχω”, “Θεωρώ”, “Πιστεύω”, “Νομίζω” (π.χ., “Είμαι άνδρας” ή “Έχω καστανά μάτια” ή “Φοράω αθλητικά παπούτσια” ή “Μ’ αρέσει ο χορός” ή “Δεν μ’ αρέσει το κουνουπίδι”). Για όποιον άλλον από εσάς ισχύει αυτό που άκουσε ή όποιος άλλος συμφωνεί μ’ αυτό που ειπώθηκε, θα πρέπει να σηκωθεί από την καρέκλα του και να πάει να καθίσει γρήγορα στην καρέκλα κάποιου άλλου που θα έχει σηκωθεί για τον ίδιο λόγο. Αν δεν σηκωθεί κανείς, θα πρέπει να πω μια άλλη φράση. Αν σηκωθεί μόνο ένας, τότε θα καθίσω εγώ στην καρέκλα του και ο μαθητής που σηκώθηκε θα μείνει στο κέντρο για να συνεχίσει το παιχνίδι. Πάντα θα μένει κάποιος που δεν πρόλαβε να αλλάξει καρέκλα στο κέντρο και θα λέει τη δική του φράση με σκοπό να μετακινήσει όσους περισσότερους μπορεί από τις καρέκλες τους. Η καρέκλα αυτού που μιλάει βγαίνει από τον κύκλο, όπως και ο μαθητής που μίλησε. Οι καρέκλες που αποσύρονται σχηματίζουν έναν δεύτερο, εξωτερικό κύκλο, στον οποίο κάθονται ένας ένας όσοι μίλησαν, έτσι ώστε στο τέλος του παιχνιδιού να βρεθούμε πάλι όλοι καθισμένοι σε κύκλο.

Οι κανόνες του παιχνιδιού είναι οι εξής:

1. Επιβραβεύεται η ετοιμότητα, η εγρήγορση και η ταχύτητα, οπότε πρέπει όλοι να έχουν την προσοχή τους στραμμένη σε όποιον βρίσκεται στο κέντρο του κύκλου.
2. Δεν επαναλαμβάνουμε κάτι που έχει ήδη ειπωθεί.
3. Δεν υπάρχουν νικητές και χαμένοι. Όλοι όσοι παίζουμε, θεωρούμαστε νικητές. Ο περισσότερο πετυχημένος παίκτης είναι αυτός που, όταν είναι στο κέντρο του κύκλου, λέει κάτι με το οποίο συμφωνούν οι περισσότεροι μαθητές και άρα προκαλεί τη μεγαλύτερη κινητικότητα. Γι’ αυτό και καλό είναι εδώ να θυμάται κάποια από τα πράγματα που ειπώθηκαν στην προηγούμενη δραστηριότητα.

Έτοιμοι; Ξεκινάμε...».

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται όταν όλοι οι μαθητές έχουν μετακινηθεί στον εξωτερικό κύκλο. Ο εκπαιδευτικός, με τη βοήθεια των μαθητών, διατυπώνει τα συμπεράσματα που, κατά τη γνώμη τους, προέκυψαν από αυτήν τη δραστηριότητα. Οι ομοιότητες και οι διαφορές μας έγιναν περισσότερο ξεκάθαρες και σαφείς. Για παράδειγμα, ανακαλύψαμε πόσο πολλοί ή πόσο λίγοι από τους συμμαθητές μας αγαπούν τα ταξίδια ή είναι «Ολυμπιακοί» ή φορούν αθλητικά παπούτσια... και είδαμε επίσης ότι όλοι έχουμε ομοιότητες με όλους και ταυτόχρονα διαφορές. Η ταυτότητα του καθενός μας συγκροτείται από μια σειρά ιδιαιτεροτήτων και ομοιοτήτων με τους άλλους ανθρώπους.

Δραστηριότητα 3. Διαπολιτισμικοί χαιρετισμοί (15΄).

Μέσα από τα παιχνίδια που προηγήθηκαν οι μαθητές ανακάλυψαν ότι ο κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός και ανεπανάληπτος και ότι τα κοινά χαρακτηριστικά αλλά και οι διαφορές μας περισσότερο μας ενώνουν παρά μας χωρίζουν. Συχνά βέβαια υπάρχει μια τάση να αντιμετωπίζουμε θετικά τους ομοίους μας (μας είναι περισσότερο οικείοι) και αρνητικά ή και απορριπτικά όσους εκλαμβάνουμε ως διαφορετικούς (μας φαίνονται ξένοι). Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε συμπεριφορές που τείνουν να χαρακτηριστούν ρατσιστικές.

Χρειάζεται, λοιπόν, να διευκρινίσουμε στους μαθητές ότι οι διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους δεν τους καθιστούν απαραίτητα ξένους και ότι σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητος ο σεβασμός και η αποδοχή στη διαφορετικότητα. Η ποικιλομορφία, εξάλλου, πλουτίζει τον πλανήτη Γη. Όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από το πού βρίσκονται, ποια γλώσσα μιλάνε και τι χρώμα έχει το δέρμα τους είναι άξιοι σεβασμού. Κάθε λαός έχει αντίστοιχα ομοιότητες και διαφορές με άλλους λαούς. Οι ομοιότητες πιστοποιούν το ότι όλοι είμαστε άνθρωποι με κοινές ανάγκες και ενδιαφέροντα και οι διαφορές αναδεικνύουν τη μοναδικότητά μας και την ξεχωριστή μας ταυτότητα.

Το παιχνίδι που προτείνεται εδώ αναδεικνύει τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στους λαούς σε ένα συγκεκριμένο θέμα: στο πώς οι άνθρωποι χαιρετιούνται.

Περιγραφή δραστηριότητας: Στο κέντρο του κύκλου τοποθετείται μια υδρόγειος σφαίρα (ή ένας παγκόσμιος χάρτης στον πίνακα) και ο εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές καρτέλες ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)) που περιγράφουν διαφορετικούς τρόπους χαιρετισμού. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι με έντονα μαύρα γράμματα στην αρχή κάθε καρτέλας αναφέρεται ο τόπος, η χώρα ή η φυλή την οποία αφορά ο χαιρετισμός και ακολουθεί η περιγραφή του.

Κάθε μαθητής διαβάζει προσεκτικά την καρτέλα του, χωρίς να τη δείξει στον διπλανό του. Στη συνέχεια, οι μαθητές καλούνται να κινηθούν ελεύθερα στον χώρο ανάμεσα στις καρέκλες και, όταν συναντούν τους συμμαθητές τους, να τους χαιρετούν με τον τρόπο που αναγράφεται στις καρτέλες τους.

Μετά τον πρώτο αυτόν χαιρετισμό, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να καθίσουν στις καρέκλες τους (σε κύκλο) και, όταν ο ίδιος θα λέει δυνατά τη χώρα, τον τόπο ή τη φυλή που αναγράφεται με έντονα μαύρα γράμματα στις καρτέλες (π.χ., Ινδία, κάποιες φυλές της Κένυας), θα σηκώνονται όρθιοι οι μαθητές που έχουν αυτήν την καρτέλα για να δείχνουν τον χαιρετισμό και στους υπόλοιπους και θα αναζητούν στην υδρόγειο σφαίρα, με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, τη χώρα στην οποία αναφέρονται.

Οι διαπολιτισμικοί χαιρετισμοί που βρίσκονται στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#) είναι ενδεικτικοί. Ο εκπαιδευτικός, ανάλογα με τη σύνθεση και την καταγωγή των μαθητών της τάξης του, μπορεί να επιλέξει, να εμπλουτίσει και να εστιάσει σε όποιους από αυτούς ή άλλους θεωρεί κατάλληλους για την επίτευξη των στόχων του εργαστηρίου. Μπορεί επίσης να καλέσει τους αλλοδαπούς μαθητές να παρουσιάσουν τον χαιρετισμό της χώρας τους.

Στη συζήτηση που θα ακολουθήσει στο τέλος της δραστηριότητας ο εκπαιδευτικός θα διευκρινίσει στους μαθητές ότι ο τρόπος που χαιρετάμε δηλώνει με τη γλώσσα του σώματος τον τρόπο επικοινωνίας. Όλοι οι άνθρωποι σε όλη τη γη νιώθουν την ανάγκη να χαιρετήσουν τους άλλους, να επικοινωνήσουν μαζί τους. Ο τρόπος όμως που χαιρετούν διαφέρει, και αυτό εξαρτάται από τις συνθήκες, τον πολιτισμό, την κουλτούρα, την ιστορία, τις ιδιαιτερότητες της ταυτότητας κάθε λαού. Όπως κάθε λαός έχει μια διαφορετική γλώσσα επικοινωνίας, έτσι έχει και διαφορετικές συνθήκες. Αλλά, όπως οι μαθητές θα παρατηρήσουν, πολλοί διαφορετικοί λαοί χαιρετούν με τον ίδιο τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχουν «στεγανά», κλειστά σύνορα ανάμεσα στους ανθρώπους και τους λαούς.

Οι επισημάνσεις αυτές είναι σκόπιμο να διατυπωθούν από τους μαθητές με την παρότρυνση και καθοδήγηση του εκπαιδευτικού.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

2η διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 4. «Μάντεψε ποιος!» (30΄).

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι οι παράγοντες που επιδρούν και καθορίζουν τη ζωή μας δεν είναι μόνο τα εξωτερικά χαρακτηριστικά μας και οι σωματικές μας ικανότητες αλλά και οι επιλογές μας, οι πολιτισμικές ή άλλες καταβολές μας και οι συνθήκες μέσα στις οποίες ζούμε. Οι κοινές αφετηρίες δεν σηματοδοτούν κοινές πορείες ζωής και τα κοινά χαρακτηριστικά δεν προσδιορίζουν εκ των προτέρων την επιτυχία. Όπως ήδη έχουμε διαπιστώσει, οι άνθρωποι έχουν πολλές ομοιότητες αλλά και πολλές διαφορές μεταξύ τους. Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις και συχνά η αρνητική τοποθέτησή μας απέναντι σε πρόσωπα που διαφέρουν από μας, μας οδηγεί λανθασμένα στο συμπέρασμα ότι «όποιος είναι διαφορετικός είναι μακρινός, ξένος, κακός...». Ωστόσο, μπορούμε μέσα από αυτήν τη δραστηριότητα να διαπιστώσουμε ότι άνθρωποι με κοινά χαρακτηριστικά (όπως η ομορφιά, η εθνικότητα, το χρώμα, κ.λπ.) έζησαν τελείως διαφορετικές ζωές και άνθρωποι με μεγάλες διαφορές από την πλειονότητα των ανθρώπων (όπως άνθρωποι με μεγάλη αναπηρία) κατάφεραν να αλλάξουν τον κόσμο. Κάθε άνθρωπος είναι ένα εξαιρετικά πολύπλοκο ον, με μεγάλες και ιδιαίτερες δυνατότητες, που δεν περιορίζεται σε ένα μόνο χαρακτηριστικό του, σε μία μόνο ιδιότητά του. Οι τόσο συχνοί χαρακτηρισμοί «όμορφος», «τυφλός» ή «ανάπηρος», «μαύρος» ή «λευκός», «έξυπνος» ή «πετυχημένος» δεν εξαντλούν την πολυπλοκότητα και το ενδιαφέρον μιας προσωπικότητας.

Στη δραστηριότητα αυτή χρησιμοποιούνται φωτογραφίες προσώπων, διάσημων ή άσημων ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#)), οι οποίες κατά ζεύγη αναδεικνύουν τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των προσώπων και της ζωής τους. Τα πρόσωπα, των οποίων οι φωτογραφίες ενδεικτικά προτείνονται εδώ, είναι οι εξής:

- Μέρλιν Μονρόε, Μπτέρα Τερέζα
- Μπάρακ Ομπάμα, παιδιά από την Αφρική
- Στίβεν Χόκινγκς, τυφλός ζητιάνος
- γυναίκα με μπούρκα, φυλακισμένος εγκληματίας

Άλλες προτάσεις - διάσημα πρόσωπα που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στη δραστηριότητα αυτή είναι (προτείνονται κατά ζεύγη):

- Μάικλ Τζάκσον, Νέλσον Μαντέλα
- Έλβις Πρίσλεϋ, Αντρέα Μποτσέλλι
- Έιμυ Γουαϊνχάουζ, Έλεν Κέλλερ
- Γιάννης Αντετοκούνμπο, μικροπωλητής

Ο εκπαιδευτικός κολλάει μία από τις παραπάνω φωτογραφίες στην πλάτη κάθε μαθητή. (Κάθε φωτογραφία χρησιμοποιείται 2 ή 3 φορές, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών της τάξης). Κανένας μαθητής δεν μπορεί να δει τη φωτογραφία που έχει στην πλάτη του. Οι υπόλοιποι μαθητές βλέπουν τη φωτογραφία, αλλά δεσμεύονται από τους κανόνες του παιχνιδιού να μη μαρτυρήσουν το πρόσωπο που εικονίζεται.

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί πως, όποιον μαθητή ακουμπά στην πλάτη, θα σηκώνεται και με αργά βήματα θα περνά μπροστά από τους καθιστούς συμμαθητές του, με την πλάτη γυρισμένη σε αυτούς. Οι υπόλοιποι μαθητές θα περιγράφουν το πρόσωπο που βλέπουν στη φωτογραφία και θα μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα το συναίσθημά τους (με γέλιο, επιφώνημα, κ.λπ.), δεν μπορούν όμως να αποκαλύψουν την ταυτότητα του εικονιζόμενου.

Δραστηριότητα 4. «Μάντεψε ποιος!» (συνέχεια).

Οι μαθητές με τη συγκεκριμένη κάθε φορά φωτογραφία προσπαθούν να καταλάβουν από την περιγραφή ποιο είναι το πρόσωπο στην πλάτη τους. Ο εκπαιδευτικός βοηθά με ερωτήσεις «Άνδρας ή γυναίκα; Από ποια χώρα κατάγεται; Ζει; Τι χρώμα μαλλιών έχει; Ποιο επάγγελμα έκανε; Τι ξέρετε γι' αυτόν/ήν;». Σε καμία περίπτωση δεν ανακοινώνεται το όνομα αυτού που εικονίζεται στην πλάτη του συμμαθητή τους.

Στο τέλος, ο εκπαιδευτικός ρωτά τον μαθητή αν κατάλαβε ποιον έχει στην πλάτη του και, αν όχι, γίνεται η αποκάλυψη του προσώπου από κάποιον συμμαθητή του ή, αλλιώς, από τον εκπαιδευτικό.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με καθοδηγούμενη συζήτηση σχετικά με τις όποιες επισημάνσεις έχουν να κάνουν οι μαθητές με αφορμή τα πρόσωπα αυτά.

Προαιρετικά, ο εκπαιδευτικός εμπλουτίζει τη συζήτηση με παρουσίαση σε power point εικόνων και στοιχείων γενικά από τη ζωή και το έργο των εικονιζόμενων προσώπων.

Η συζήτηση αυτή οδηγεί τους μαθητές στην ανάπτυξη ενός ιδιαίτερα έντονου προβληματισμού.

- Στο πρώτο ζεύγος εικονιζόμενων (Μέρλιν Μονρόε, Μητέρα Τερέζα) τα κοινά χαρακτηριστικά αφορούν το φύλο και τη διασημότητα, ενώ οι διαφορές αφορούν τους λόγους, για τους οποίους έγιναν διάσημες, τη διάρκεια και την ποιότητα της ζωής τους, τον τρόπο με τον οποίο επήλθε ο θάνατός τους, την εξωτερική τους εμφάνιση και το επάγγελμά τους. Γίνεται, λοιπόν, σαφές ότι η ευτυχία ή η δυστυχία, ο ψυχικός πλούτος και η προσφορά προς τους άλλους ανθρώπους δεν εξαρτώνται αποκλειστικά και μόνο από την εξωτερική εμφάνιση.
- Στο δεύτερο ζεύγος εικονιζόμενων (Μπάρακ Ομπάμα, παιδί από την Αφρική) τα κοινά χαρακτηριστικά αναφέρονται στην καταγωγή και στο χρώμα δέρματος, ενώ οι διαφορές στις διαφορετικές συνθήκες διαβίωσης και στη διαφορετική πορεία ζωής. Προφανώς, το μαύρο χρώμα του δέρματος δεν αποτελεί σήμερα εμπόδιο για την εξέλιξη ενός ανθρώπου. Και αν το παιδί από την Αφρική δεν μπορεί να επιβιώσει, γίνεται σαφές ότι δεν ευθύνεται γι' αυτό το χρώμα του. Δεν είναι η φυλή εκείνη που καθορίζει τις ικανότητες και την εξέλιξη ενός ανθρώπου αλλά οι ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες, καθώς και οι αντιλήψεις και τα στερεότυπα που διαμορφώνονται από αυτές.
- Στο τρίτο ζεύγος (Στίβεν Χόκινγκς, τυφλός ζητιάνος) κοινό χαρακτηριστικό είναι η αναπηρία, ενώ αυτό που το διαφοροποιεί είναι οι συνθήκες και τα επιτεύγματα της ζωής τους. Το πώς αντιμετωπίζονται οι ανάπηροι και το αν μπορούν να προσφέρουν, παρά την αναπηρία τους, είναι το θέμα που συζητάμε εδώ.
- Το τέταρτο ζευγάρι (γυναίκα με μπούρκα, φυλακισμένος εγκληματίας) δίνει αφορμή για συζήτηση σχετικά με την ελευθερία (ένδυσης), τη νεότητα και τις επιλογές ζωής. Και οι δύο ζουν με έναν τρόπο ως «έγκλειστοι». Πόσο ευθύνονται για αυτόν τον «εγκλεισμό» οι προσωπικές τους επιλογές και πόσο οι συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν; Όμως, αν ο χρόνος και οι συνθήκες το επιτρέπουν, η σχετική συζήτηση μπορεί να εμπλουτιστεί με την επισήμανση ότι τα όρια ανάμεσα στην προσωπική επιλογή και τις επιταγές του ευρύτερου πολιτισμικού περιβάλλοντος δεν είναι μεταξύ τους στεγανοποιημένα: το να φορά μπούρκα μια γυναίκα που ζει σε ισλαμικό πολιτισμικό περιβάλλον δεν είναι τελείως απαραίτητο πώς βιώνει αυτό το γεγονός ως επιβολή και επομένως εγκλεισμό.

Τελικώς, μέσα από όλα αυτά τα παραδείγματα, εστιάζουμε σε ένα κεντρικό ερώτημα: Είναι η διαφορετικότητά μας στοιχείο που μας καθορίζει απόλυτα; Είναι αυτή που ευθύνεται αποκλειστικά για την αποτυχία ή την επιτυχία μας, για την ευτυχία ή τη δυστυχία μας; Μήπως ο εαυτός μας, η προσωπικότητά μας, η ταυτότητά μας είναι ένα σύνολο που δεν προσδιορίζεται από ένα μόνο χαρακτηριστικό (ομορφιά ή ασχήμια, αρτιμέλεια ή αναπηρία, κ.λπ.) όσο και αν αυτό είναι σημαντικό;

Δραστηριότητα 5. Βιωματικές εμπειρίες και συζήτηση (15´).

Όταν ολοκληρωθεί η προηγούμενη συζήτηση και με σκοπό να γυρίσουμε στα «καθ' ημάς», ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να παρουσιάσουν στην τάξη περιστατικά που οι ίδιοι έζησαν ή αντιλήφθηκαν ως θεατές / ακροατές και που αφορούν συμβάντα θαυμασμού / επιβράβευσης / θετικής διάκρισης ή κοροϊδίας / εμπαιγμού πάνω σε διαφορετικά χαρακτηριστικά του εαυτού τους ή των άλλων.

Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι συχνά η διαφορετικότητα «δαιμονοποιείται» θετικά, αλλά κυρίως αρνητικά.

Μέσω της έκφρασης των βιωματικών εμπειριών των μαθητών, τους δίνεται η δυνατότητα να εκφράσουν τις δικές τους διαφορετικότητες, αλλά και τη στάση τους απέναντι στη διαφορετικότητα των άλλων.

Γίνεται σαφές στην αντίληψή τους ότι η διαφορετικότητα αφορά χαρακτηριστικά, για τα οποία δεν είμαστε υπεύθυνοι (ύψος, χρώμα δέρματος, χώρα καταγωγής, κ.λπ.) και χαρακτηριστικά που επιλέγουμε (συμπεριφορά, σχολική επίδοση, κ.λπ.). Μέσα από αυτόν τον διαχωρισμό, οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι υπάρχουν φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά που αξιοδοτεί η σύγχρονη κοινωνία (π.χ., εξωτερική εμφάνιση / ομορφιά) αλλά δεν έχουν πραγματική αξία, και ότι υπάρχουν χαρακτηριστικά και συμπεριφορές που είναι προϊόντα προσωπικών επιλογών και προσπαθειών που συχνά δεν γίνονται άξια ούτε αποδοχής ούτε στοιχειώδους σεβασμού. Με τον τρόπο αυτόν αναπτύσσεται η κριτική σκέψη των μαθητών, αποδομούνται οι στερεοτυπικές αντιλήψεις και προωθείται ο σεβασμός στη διαφορετικότητα.

Επίλογος (5´)

Το εργαστήρι τελειώνει με μία λέξη την οποία καλείται κάθε μαθητής να κοινοποιήσει ως κατακλείδα της όλης διαδικασίας (συναίσθημα, λέξη που ειπώθηκε κατά τη διάρκεια του μαθήματος). Οι λέξεις καταγράφονται στον πίνακα ή σε φύλλο χαρτιού από τον εκπαιδευτικό και ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να αξιοποιήσουν όσες από τις λέξεις αυτές θέλουν, προκειμένου να διατυπώσουν γραπτά, ατομικά ή ομαδικά, την πρόταση - κατακλείδα του εργαστηρίου. Σκοπός της δραστηριότητας αυτής είναι ο αναστοχασμός πάνω στις δραστηριότητες του εργαστηρίου.

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#)

Εργαστήριο 2: «Τα δικαιώματά μας»

Το εργαστήριο αυτό έχει σκοπό να βοηθήσει τους μαθητές να (ανα)γνωρίσουν τα δικαιώματά τους, καθώς και τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων, έτσι ώστε να συνειδητοποιήσουν ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν ίσα δικαιώματα και αξίζουν ίσης αντιμετώπισης, ανεξάρτητα από τις επιμέρους διαφορές τους.

Η συνειδητή ένταξη τους σε ομάδες με κοινά χαρακτηριστικά, η αναγνώριση και η αποδοχή των ομάδων με «διαφορετικά» από αυτούς χαρακτηριστικά, καθώς και η αναγνώριση και η αποδοχή των δικαιωμάτων των «διαφορετικών» αυτών ομάδων προωθεί μέσω της ενσυναίσθησης τις δημοκρατικές συμπεριφορές και αξίες.

Οι μαθητές προσεγγίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, «μπαίνοντας» στη θέση άλλων παιδιών, των οποίων τα δικαιώματα καταπατώνται. Ο προβληματισμός που αναπτύσσεται σχετικά με τις «διαφορετικές» συνθήκες ζωής των «διαφορετικών» παιδιών οδηγεί στην ανάδειξη της αναγκαιότητας του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αποδοχής του «διαφορετικού».

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ:	Σε μαθητές όλων των τάξεων του Γυμνασίου.
ΣΤΟΧΟΙ:	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν οι μαθητές δεξιότητες δημιουργικής συζήτησης και ενσυναίσθησης. • Να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές συνθήκες ζωής συνομηλίκων τους ανά τον κόσμο. • Να συνειδητοποιήσουν ότι είναι μέλη πολλών ομάδων ταυτόχρονα, ανάλογα με το κοινό χαρακτηριστικό που τους ενώνει με τους άλλους. • Να καλλιεργήσουν την αίσθηση του ανήκειν σε διαφορετικές ομάδες. • Να ενθαρρυνθούν για την υιοθέτηση συμπεριφορών που προάγουν την αποδοχή του διαφορετικού. • Να αποκτήσουν συνείδηση των δικαιωμάτων τους και να προβληματιστούν για τις περιπτώσεις που αυτά καταπατώνται.
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ:	2 διδακτικές ώρες

ΓΝΩΣΤΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΜΕ ΤΑ ΟΠΟΙΑ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΣΥΝΔΕΘΕΙ:

- *Νεοελληνική Γλώσσα*, ενότητα 8 «Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα» (κείμενα 8, 10, 13 και 15), Γ΄ Γυμνασίου, ενότητα 3 «Είμαστε όλοι ίδιοι, είμαστε όλοι διαφορετικοί», ενότητα 4 «Ενωμένη Ευρώπη και Ευρωπαίοι πολίτες» (κείμενο 6 «Η Ευρώπη του κόσμου» και κείμενο 7 «Μετανάστες – είλωτες της Ευρώπης»), ενότητα 5 «Πόλεμος και Ειρήνη» (κείμενο 6 «Μια γενιά που της έκλεψαν το χαμόγελο»), ενότητα 6 «Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών» (κείμενα 5, 7 και 8).
- *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή*, Γ΄ Γυμνασίου «Ανθρώπινα δικαιώματα» (κεφάλαιο 14).
- *Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Α΄ Γυμνασίου: Μ. Κλιάφα «Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι μακρύς», Λ. Ψαραύτη «Ο Κωνσταντής», Β΄ Γυμνασίου: Α. Τσέχωφ «Ένας αριθμός», Δ. Χριστοδούλου «Για ένα παιδί που κοιμάται», Τέλλος Άγρας «Το ξανθό παιδί», Νικ. Βρεττάκος «Το παιδί με τα σπίρτα».
- *Ιστορία*, Α΄ Γυμνασίου, κεφάλαιο 4 (σελ. 59) Η πηγή του Ηροδότου «Και το όνομα μόνο των Περσών προκαλούσε τρόμο», Γ΄ Γυμνασίου: Μικρασιατικός Πόλεμος, Προσφυγικό Ζήτημα, Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.
- Σχολική και Κοινωνική Ζωή.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ
ΜΕΣΑ:

- Καρτέλες ισάριθμες με τους μαθητές (δίνονται στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)).
- Φύλλα εργασίας (δίνονται στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β1](#) και [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β2](#), αν χρησιμοποιηθούν ηλεκτρονικοί υπολογιστές).
- Χάρτης δικαιωμάτων σε φωτοτυπίες ισάριθμες με τους μαθητές (δίνεται στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)).
- Ηλεκτρονικοί υπολογιστές (προαιρετικά).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

1η διδακτική ώρα

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες αποτελούν παιχνίδια ανακάλυψης του «ανήκειν» σε διαφορετικές ομάδες, ανάδειξης ομοιοτήτων και διαφορών, δημιουργικής αφήγησης / αναπαράστασης διαφορετικών βιωμάτων, εξάσκησης της φαντασίας, ταύτισης με «διαφορετικούς» ανθρώπους και αναγνώρισης βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι ομαδοσυνεργατικές αυτές δραστηριότητες είναι ασκήσεις βιωματικής ενσυναίσθησης, που εμπλέκουν ενεργητικά όλους τους συμμετέχοντες και ισχυροποιούν τη δυναμική της ομάδας.

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι στη διάρκεια αυτής της ώρας θα παίξουν παιχνίδια που θα τους βοηθήσουν να αναγνωρίσουν τα κοινά τους χαρακτηριστικά και να διαμορφώσουν πολλών ειδών ομάδες.

Δραστηριότητα 1. «Οι ομάδες των άλλων» (10΄).

Στην πρώτη αυτή δραστηριότητα οι μαθητές κινούνται ελεύθερα μέσα σε μια άδεια από θρανία και καρέκλες τάξη και ο εκπαιδευτικός τους ζητά να αλλάξουν τρόπο βαδίσματος και κίνησης και να περπατήσουν σαν να ήταν «όλοι άντρες», «όλοι γυναίκες», «όλοι νέοι», «όλοι γέροι», «όλοι τυφλοί», «όλοι μεθυσμένοι», «όλοι άνθρωποι με κινητικά προβλήματα».

Με τη δραστηριότητα αυτή ασκείται η φαντασία, απελευθερώνεται το σώμα και συνειδητοποιούνται ποικίλα χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν τις ατομικές και άλλες διαφορές. Οι μαθητές μιμούμενοι τα χαρακτηριστικά αυτών των «άλλων» ομάδων εξοικειώνονται με το διαφορετικό.

Κατά τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας είναι σκόπιμο ο εκπαιδευτικός να υπονομεύει στο μέτρο του δυνατού την ισχύ των στερεοτυπικών αντιλήψεων με σύντομα σχόλια σχετικοποίησής τους που προβληματίζουν τους μαθητές: *Όλοι οι άντρες περπατούν με τον ίδιο τρόπο; Δεν υπάρχουν γυναίκες που δεν περπατούν χαριτωμένα και αυτάρεσκα; Όλοι οι γέροι είναι ανήμποροι; Σκεφθείτε πόσες ικανότητες έχει ένας τυφλός που περπατάει μόνος του στο δρόμο.*

Δραστηριότητα 2. «Οι ομάδες μας» (15΄).

Στη συνέχεια και καθώς οι μαθητές συνεχίζουν να κινούνται ελεύθερα στον χώρο, ο εκπαιδευτικός φωνάζει δυνατά κάποιο χαρακτηριστικό τους και οι μαθητές θα συγκροτούν ομάδες ανακαλύπτοντας ποιος άλλος από τους συμμαθητές τους έχει το ίδιο χαρακτηριστικό.

Για παράδειγμα, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να χωριστούν σε ομάδες ανάλογα με:

- Τον μήνα της γέννησής τους.
- Τον αριθμό των μελών της οικογένειας.
- Τον τόπο της καταγωγής τους.
- Το νούμερο των παπουτσιών τους.
- Το είδος της μουσικής που ακούν.
- Το μάθημα που τους αρέσει.

«Όσοι ακούτε την ομάδα στην οποία ανήκετε θα μετακινείστε σε διαφορετικά σημεία στην τάξη». Ο εκπαιδευτικός μετακινείται και καθορίζει πού στέκεται η κάθε ομάδα.

Ο εκπαιδευτικός λέει: «Εδώ όσοι έχουν γεννηθεί τον Ιανουάριο και στη σειρά οι υπόλοιποι ανά μήνα...».

«Εδώ όσοι ανήκουν σε διμελή οικογένεια, τριμελή εδώ, τετραμελή...».

«Εδώ όσοι κατάγονται από νησιά, εδώ όσοι κατάγονται από πρόσφυγες, εδώ οι Βορειοελλαδίτες...».

«Εδώ όσοι φοράνε παπούτσια νούμερο 38, εδώ 39, εδώ 40...».

«Εδώ όσοι ακούνε μουσική ροκ, εδώ όσοι ακούνε ποπ, εδώ το έντεχνο, εδώ το λαϊκό...».

«Εδώ όσοι αγαπούν τα μαθηματικά, όσοι αγαπούν τα αρχαία, εδώ την ιστορία...».

Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές σε συζήτηση αναστοχασμού, διευκολύνοντάς τους να συνειδητοποιήσουν ότι ο καθένας τους μπορεί να ενταχθεί σε πολλές και διαφορετικές ομάδες και να ανακαλύψουν ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι για να συνδεθούν με τους ανθρώπους, όσο διαφορετικοί και αν είναι.

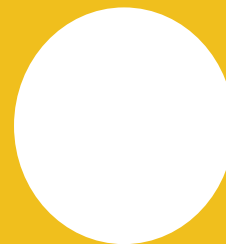
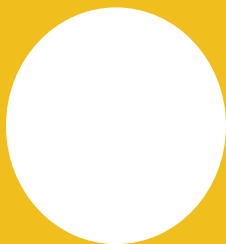
Δραστηριότητα 3. «Εγώ και ο άλλος μου εαυτός» (20΄).

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να καθίσουν σε κύκλο, έτσι ώστε όλοι να βλέπουν όλους και τους παρακινεί να παρατηρήσουν με προσοχή τους συμμαθητές τους και να καταγράψουν σε έναν κατάλογο τα κοινά στοιχεία που εντοπίζουν ανάμεσα στον εαυτό τους και καθένα από τους συμμαθητές τους. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να είναι πράγματα που βλέπουν στους συμμαθητές τους (είδος ρούχων, χρώματα, κ.λπ.) ή και χαρακτηριστικά που γνωρίζουν ή που ανακάλυψαν από τις προηγούμενες δραστηριότητες. Για τη διευκόλυνση των μαθητών, ο εκπαιδευτικός δίνει έναν πίνακα με τα ονόματα όλων των μαθητών της τάξης στην πρώτη στήλη και μια άδεια στήλη δίπλα ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)).

Παράδειγμα:

ΟΝΟΜΑΤΑ ΜΑΘΗΤΩΝ	Κοινά χαρακτηριστικά
Μαρία	Φοράμε κόκκινη μπλούζα
Νίκος	Αγαπάμε τα μαθηματικά, μισούμε τα αρχαία, φοράμε πάντα αθλητικά παπούτσια
Κατερίνα	Μένουμε στην ίδια γειτονιά
Αντώνης	Έχουμε δύο αδέρφια, φοράμε γυαλιά

Η δραστηριότητα αυτή ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των χαρακτηριστικών που κατέγραψε ο κάθε μαθητής. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές τώρα να συγκροτήσουν ομάδες με αυτούς που έχουν τα περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά. Ο αναστοχασμός γύρω από αυτή τη δραστηριότητα κατατείνει στην επισήμανση των κοινών χαρακτηριστικών που διαπερνούν τις επιμέρους ατομικές ταυτότητες και ιδιαιτερότητές μας και στην ανάδειξη της συμπληρωματικής σχέσης ανάμεσα στην ομοιότητα και τη διαφορετικότητα. Η συνειδητοποίηση αυτή εμπλουτίζει την ατομικότητά μας και δημιουργεί έδαφος φιλίας, αλληλοσεβασμού και συνεργασίας, καθώς και πνεύμα ομαδικότητας.

2η διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 1. «Όλοι διαφορετικοί αλλά όχι ίσοι» (40΄).

Οι μαθητές είναι τώρα χωρισμένοι σε ομάδες. Για τις ανάγκες της παρουσίασης, υποθέτουμε ότι έχουν χωριστεί σε πέντε ομάδες. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι σε αυτήν τη δραστηριότητα οι μαθητές θα γνωρίσουν «άλλους» ανθρώπους, «διαφορετικούς», και μάλιστα παιδιά, και θα προβληματιστούν πάνω στις διαφορικές της συνθήκες ζωής τους.

Ο εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ομάδα ένα Φύλλο εργασίας, το οποίο περιλαμβάνει μία φωτογραφία που παρουσιάζει ένα εργαζόμενο παιδί (Φύλλο εργασίας Α και Ε), ένα παιδί στον πόλεμο (Φύλλο εργασίας Β), ένα παιδί πρόσφυγα (Φύλλο εργασίας Γ) και ένα παιδί ζητιάνο (Φύλλο εργασίας Δ), ερωτήσεις που αφορούν την ταυτότητα, τα παιχνίδια και τη ζωή αυτού του παιδιού και τέλος μια ακόμα φωτογραφία που παρουσιάζει ένα παιδί του «πλούσιου» κόσμου με το οποίο συνδιαλέγεται το παιδί της πρώτης φωτογραφίας. Δίνεται επίσης ο απλοποιημένος Χάρτης των Δικαιωμάτων του Παιδιού ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)) και οι μαθητές αναζητούν ποια από τα δικαιώματα αυτά καταπατώνται στη ζωή του παιδιού της φωτογραφίας, αλλά και τα δικαιώματα που φαίνονται να είναι προστατευμένα στη φωτογραφία του παιδιού από τις πιο πλούσιες χώρες. Τα Φύλλα εργασίας βρίσκονται στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#) σε δύο μορφές. Στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β 1](#) υπάρχουν τα Φύλλα εργασίας που μπορούν να απαντηθούν σε οποιαδήποτε τάξη και στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β 2](#) βρίσκονται τα Φύλλα εργασίας που μπορούν να υλοποιηθούν σε αίθουσα ηλεκτρονικών υπολογιστών, καθώς αξιοποιούνται και τα άρθρα που βρίσκονται στις αντίστοιχες ιστοσελίδες.

4

Οι μαθητές συμπληρώνουν το Φύλλο εργασίας και παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης το αποτέλεσμα της εργασίας τους.

Παραδείγματα με συμπληρωμένα όλα τα φύλλα εργασίας δίνονται στο [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ](#).

Καθώς οι μαθητές παρουσιάζουν τα Φύλλα εργασίας συμπληρωμένα, δίνεται η ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να εξηγήσει στους μαθητές πόσο διαφορετική μπορεί να είναι η ζωή για εκατομμύρια παιδιά στον κόσμο, που ζουν σε άθλιες συνθήκες ζωής και που δεν έχουν στοιχειώδη τροφή, ασφάλεια και αγάπη. Παράλληλα, οι μαθητές καλούνται να προβληματιστούν για το κατά πόσο τα δικαιώματα τα οποία απολαμβάνουν τα παιδιά των πιο πλούσιων χωρών είναι εξασφαλισμένα για πάντα, αν είναι εξασφαλισμένα ισότιμα για όλα τα παιδιά στις χώρες αυτές (προφανώς υπάρχουν διαφορές ανάλογα με την κοινωνική τάξη, το οικογενειακό εισόδημα, το μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας κ.λπ.), καθώς και αν αυτή η εξασφάλιση των παιδικών δικαιωμάτων συνέβαινε στις χώρες αυτές και στο παρελθόν. Οι μαθητές, «μπαίνοντας» στη θέση άλλων παιδιών, αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και συνειδητοποιούν τα ποικίλα προβλήματα που υπάρχουν στον κόσμο, καθώς και τις καταπιέσεις που υφίστανται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο προβληματισμός που αναπτύσσεται σχετικά με τις «διαφορετικές» συνθήκες ζωής των «διαφορετικών» παιδιών οδηγεί στην ανάδειξη της αναγκαιότητας του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αποδοχής του «διαφορετικού».

Επίλογος (5´).

Οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν το βίντεο για τα ανθρώπινα δικαιώματα από τις παρακάτω ιστοσελίδες με στόχο να συζητήσουν για περισσότερα ανθρώπινα δικαιώματα και να αναπτύξουν τον προβληματισμό που έχει ήδη αναπτυχθεί.

- <http://www.youthforhumanrights.org/el/what-are-human-rights/universal-declaration-of-human-rights/articles-1-15.html>
- <http://gr.humanrights.com/#/what-are-human-rights>

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β 1](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β 2](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ](#)

Εργαστήριο 3: «Μπαίνοντας στη θέση του άλλου» ή «Άτομα με ειδικές ανάγκες»

Το εργαστήριο αυτό έχει σκοπό να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν σχέσεις συνεργασίας και ουσιαστικής επικοινωνίας και να ανακαλύψουν τις ιδιαίτερες δυσκολίες των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες, έτσι ώστε να αναπτυχθεί η ενσυναίσθηση και να καλλιεργηθεί ο σεβασμός στους ανθρώπους με ειδικές ανάγκες και ικανότητες.

Στηρίζεται στην αρχή ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τον σεβασμό αυτών των ανθρώπων αποτελεί η αναγνώριση της ιδιαιτερότητας και η αποδοχή της διαφορετικότητάς τους. Επιδιώκουμε να αναπτύξουμε σχέσεις αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης και να προωθήσουμε την αναγκαιότητα μιας άλλης προσέγγισης που θα μας οδηγήσει σε συμπεριφορές αντιρατσιστικές, δημοκρατικές και ανθρωπιστικές.

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ:	Σε μαθητές όλων των τάξεων του Γυμνασίου.
ΣΤΟΧΟΙ:	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν οι μαθητές ικανότητες αυτογνωσίας και δεξιότητες ενσυναίσθησης. • Να αναγνωρίζουν και να σέβονται τη διαφορετικότητα. • Να συνειδητοποιήσουν ότι είναι μέλη μιας ομάδας, η οποία χαρακτηρίζεται τόσο από ομοιότητες όσο και από διαφορές. • Να καλλιεργήσουν την αίσθηση του ανήκειν σε διαφορετικές ομάδες. • Να ενθαρρυνθούν για την υιοθέτηση συμπεριφορών που προάγουν την αποδοχή του διαφορετικού. • Να αποκτήσουν θετική αυτοαξιολόγηση, συνείδηση του ρόλου τους στην ομάδα και το αίσθημα της ασφάλειας.
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ:	2 διδακτικές ώρες

ΓΝΩΣΤΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΜΕ ΤΑ ΟΠΟΙΑ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΣΥΝΔΕΘΕΙ:

- *Νεοελληνική Γλώσσα*, Β΄ Γυμνασίου, ενότητα 8 «Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα», Γ΄ Γυμνασίου, ενότητα 3 «Είμαστε όλοι ίδιοι, είμαστε όλοι διαφορετικοί».
- *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή*, Γ΄ Γυμνασίου: «Διακρίσεις και χαρακτηριστικά κοινωνικών ομάδων» (κεφάλαιο 2), «Ανθρώπινα δικαιώματα» (κεφάλαιο 14).
- *Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Α΄ Γυμνασίου: Μ. Κλιάφα, «Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι μακρύς», Β΄ Γυμνασίου: Τσέχωφ «Ένας αριθμός», Δ. Χριστοδούλου, «Για ένα παιδί που κοιμάται».
- Σχολική και Κοινωνική Ζωή.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ
ΜΕΣΑ:

- Φύλλα χαρτί, φωτογραφίες παιδιών με ειδικές ανάγκες ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)).
- Φύλλα εργασίας σχετικά με παιδιά με ειδικές ανάγκες ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#)).
- Πραγματικές ιστορίες ατόμων με ειδικές ανάγκες ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)).
- Αποκάλυψη της ταυτότητας των ατόμων με ειδικές ανάγκες ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ](#)).
- «10 άτομα με ειδικές ανάγκες που διέπρεψαν» ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε](#)).
- Προαιρετικά: βιντεοπροβολέας και σύνδεση στο διαδίκτυο, μαντήλια και ωτοασπίδες για κάποιους από τους μαθητές για την εναλλακτική δραστηριότητα.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

1η διδακτική ώρα

Στη διάρκεια της πρώτης διδακτικής ώρας προτείνονται δραστηριότητες - παιχνίδια συνεργασίας, εμπιστοσύνης και επικοινωνίας, μέσα από τα οποία οι μαθητές θα ανακαλύψουν τις ομοιότητες και τις διαφορές τους και θα αισθανθούν οικείοι και αλληλέγγυοι με τους συμμαθητές τους. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι μέσα από αυτές τις δραστηριότητες και τα παιχνίδια θα αναπτύξουν καλύτερες σχέσεις με τους συμμαθητές τους, θα τους γνωρίσουν καλύτερα και θα μοιραστούν μαζί τους κοινές εμπειρίες. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούν να συνεργαστούν καλύτερα και θα αναπτύξουν την ομαδικότητά τους.

Η συγκρότηση των ομάδων ή μάλλον ο τρόπος συγκρότησης των ομάδων σε αυτό το εργαστήριο είναι πολύ σημαντικός, καθώς οι ομάδες θα πρέπει να μπουν στη θέση παιδιών με ειδικές ανάγκες, και, για να το καταφέρουν, είναι σημαντικό να έχει σφυρηλατηθεί όσο γίνεται καλύτερα η δική τους σχέση και η ομαδικότητα.

Δραστηριότητα 1. «Το κρεμμύδι της ομοιότητας / διαφορετικότητας» (15΄).

1 Οι μαθητές, όρθιοι σε μια άδεια από θρανία και καρέκλες τάξη, σχηματίζουν τυχαία έναν εσωτερικό και έναν εξωτερικό κύκλο. Ο κάθε μαθητής στέκεται απέναντι από τον άλλο, σχηματίζοντας ζευγάρια. Οι μαθητές του εσωτερικού κύκλου κοιτάνε προς τα έξω και οι μαθητές του εξωτερικού κύκλου προς τα μέσα. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι πρέπει να παρατηρήσουν προσεκτικά τον συμμαθητή που στέκεται απέναντί τους, να ανακαλύψουν πολύ γρήγορα ένα κοινό τους χαρακτηριστικό και να το εκφράσουν δυνατά στην τάξη (π.χ., «φοράμε και οι δύο γυαλιά», «καθόμαστε στην ίδια σειρά στα θρανία», «παίζουμε μαζί μπάλα στο διάλειμμα», «μας αρέσουν τα μαθηματικά»). Το κοινό χαρακτηριστικό μπορεί, δηλαδή, να είναι κάτι που θα παρατηρήσουν εκείνη τη στιγμή ή μια δραστηριότητα, μια συνήθεια, μια άποψη, μια συμπεριφορά που γνωρίζουν ότι εκφράζει και τους δύο. Αμέσως μετά, ο εσωτερικός κύκλος του κρεμμυδιού μετακινείται μια θέση δεξιά και κάθε νέο ζευγάρι πρέπει να βρει ξανά ένα κοινό χαρακτηριστικό και να το εκφράσει. Όταν ολοκληρωθεί ο κύκλος, ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να κάνουν τις ίδιες κινήσεις, αλλά εντοπίζοντας διαφορές τους. Αυτήν τη φορά μετακινείται ο εξωτερικός κύκλος του κρεμμυδιού. Η δραστηριότητα τελειώνει όταν και πάλι ολοκληρώνεται ο κύκλος.

Δραστηριότητα 1. «Η ιστορία μας» (30΄).

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να φτιάξουν έναν κύκλο με βάση την αλφαβητική σειρά των μικρών τους ονομάτων και να χωριστούν σε ζευγάρια. Σε κάθε ζευγάρι πρέπει να ονομαστεί ο ένας Α και ο άλλος Β. Για να γίνει αυτό, ρωτούν ο ένας τον άλλο τι ώρα ξύπνησε το πρωί, και αυτός που ξύπνησε νωρίτερα ονομάζεται Α, ενώ αυτός που ξύπνησε αργότερα ονομάζεται Β.

Τα ζευγάρια που διαμορφώνονται μπορούν να καθίσουν στα θρανία. Ο εκπαιδευτικός τους δίνει την ακόλουθη οδηγία:

«Ο Α θα διηγηθεί στον Β μια θετική εμπειρία από τη ζωή του, μια ευχάριστη στιγμή. Για τη διήγηση αυτή έχει στη διάθεσή του ακριβώς ένα ολόκληρο λεπτό και ο Β δεν πρέπει να τον διακόψει ούτε να τον ρωτήσει οτιδήποτε. Πρέπει για ένα λεπτό μόνο να ακούει πολύ προσεκτικά».

Ο εκπαιδευτικός δίνει την εκκίνηση του λεπτού και κρατά τον χρόνο. Μόλις περάσει το λεπτό, σταματά τη διαδικασία και οι ρόλοι αντιστρέφονται:

«Τώρα ο Β μιλάει για ένα λεπτό και ο Α ακούει. Ο Α δεν θα πρέπει να ανοίξει το στόμα του για κανένα λόγο. Μόνο να ακούει προσεκτικά την ιστορία που θα του διηγηθεί ο Β».

Μόλις περάσει και το δεύτερο λεπτό, ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε μαθητή να γράψει έναν τίτλο για την ιστορία που άκουσε σε ένα φύλλο χαρτιού. Ο τίτλος δεν κοινοποιείται σε κανέναν και ο εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τους τίτλους. Οι μαθητές επιστρέφουν στις κανονικές θέσεις τους.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός με τυχαία σειρά διαβάζει τους τίτλους και ρωτά: «Ποιος νομίζει ότι αφορά τη δική του ιστορία;».

«Θα μπορούσε να είναι ο τίτλος και κάποιας άλλης ιστορίας;».

Οι μαθητές ανακαλύπτουν τις ιστορίες πίσω από τους τίτλους και, ανάλογα με το ενδιαφέρον που υπάρχει, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από κάποιους μαθητές να διηγηθούν πάλι την ιστορία σε όλη την τάξη και να σχολιάσουν και τον τίτλο που έχει δοθεί σε αυτήν.

Με τον τρόπο αυτό, αναδεικνύονται οι κοινές –θεματικά– ιστορίες και συγκροτούνται ομάδες. Ο αριθμός των ομάδων εξαρτάται από τη δυναμική της τάξης. Σε κάθε περίπτωση, καλό είναι κάθε ομάδα να αποτελείται από 4-5 μαθητές.

Μετά τον σχηματισμό των ομάδων, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να μοιραστούν την ιστορία τους με τα άλλα μέλη της ομάδας τους και να συνθέσουν μια νέα ιστορία που με κάποιο τρόπο να συμπεριλαμβάνει όλες τις επιμέρους ιστορίες. Επίσης, κάθε ομάδα πρέπει να πάρει ένα όνομα που να αποτελείται από μια ή περισσότερες λέξεις των δοσμένων τίτλων.

Η 1η διδακτική ώρα τελειώνει με την παρουσίαση των ιστοριών που συνέθεσαν οι μαθητές. Η δραστηριότητα αυτή άνοιξε διαύλους ουσιαστικής επικοινωνίας, καθώς οι μαθητές ασκήθηκαν στο να εκφράζουν τις σκέψεις τους αβίαστα, αλλά και να ακούν προσεκτικά τον συνομιλητή τους.

2η διδακτική ώρα

Οι δραστηριότητες της 2ης διδακτικής ώρας είναι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες βιωματικής ενσυναίσθησης που σκοπό έχουν να βοηθήσουν τους μαθητές να αντιληφθούν τις ιδιαιτερότητες των ατόμων με ειδικές ανάγκες, να αποδεχτούν τη διαφορετικότητά τους και να αποκτήσουν τον απαραίτητο προς το πρόσωπό τους σεβασμό. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι ενημερωμένος για τις ανάγκες των ατόμων αυτών, ώστε να δώσει στους μαθητές τις απαραίτητες πληροφορίες και να απαντήσει στις ερωτήσεις τους σχετικά με τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι αυτοί. [Στον [Φάκελο για τον εκπαιδευτικό](#) υπάρχουν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για τα άτομα με ειδικές ανάγκες].

Δραστηριότητα 3. «Η ιστορία των 'άλλων'» (20').

Κάθε ομάδα έχει τώρα ένα όνομα και μια ιστορία, που έχει φτιαχτεί από τις ιστορίες των επιμέρους μελών της. Για τις ανάγκες του εργαστηρίου, υποθέτουμε ότι έχουν δημιουργεί πέντε ομάδες. Ο εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ομάδα μια φωτογραφία ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)), που απεικονίζει ένα παιδί με ειδικές ανάγκες. Για το εργαστήρι μας επιλέξαμε έναν τυφλό, έναν κωφό, ένα παιδί με σύνδρομο Down, ένα παιδί με κινητική αναπηρία και ένα παιδί με σύνδρομο Asperger. Οι φωτογραφίες δίνονται τυχαία.

Ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να προσαρμόσει την ιστορία που έχει ήδη συνθέσει στις ανάγκες του παιδιού της φωτογραφίας, θεωρώντας ότι το εικονιζόμενο πρόσωπο είναι μέλος της ομάδας.

Παραδειγματικά, δίνει την οδηγία:

«Το παιδί που εικονίζεται στη φωτογραφία είναι ένα παιδί με σύνδρομο Asperger. Αυτά τα παιδιά έχουν φυσιολογική νοημοσύνη, αλλά τους είναι πολύ δύσκολο να εκφράσουν συναισθήματα και να επικοινωνήσουν με τους άλλους. Η ομάδα σας υποθέτουμε ότι έχει ανάμεσά της ένα τέτοιο παιδί. Θα πρέπει να ανασκευάσετε την ιστορία που γράψατε, έτσι ώστε να εκφράζει και το παιδί αυτό. Τι από όσα κάνατε δεν θα κάνετε τώρα ή τι άλλο μπορείτε να κάνετε;».

Ο εκπαιδευτικός δίνει αντίστοιχες οδηγίες σε όλες τις ομάδες και βοηθά τους μαθητές να εντάξουν το νέο μέλος και να διαμορφώσουν την ιστορία τους με ρεαλισμό και αποδοχή.

Ακολουθεί η παρουσίαση των νέων ιστοριών από κάθε ομάδα και γίνεται συζήτηση και ταυτόχρονα ενημέρωση των μαθητών σχετικά με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης που εικονίζεται. (Όπως έχει ήδη αναφερθεί, όλα τα απαραίτητα στοιχεία για αυτή τη συζήτηση δίνονται στον Φάκελο για τον εκπαιδευτικό).

Για παράδειγμα: *«Πώς αντιμετωπίζει ένα τυφλό παιδί μια σχολική εκδρομή, που μπορεί να είναι το θέμα μιας από τις ιστορίες; Πώς ένα παιδί με σύνδρομο Asperger συμμετέχει στο παιχνίδι μπάσκετ του σχολείου; Πώς αντιδρά ένα κωφό παιδί σε ένα πάρτι; Πώς συμμετέχει στον περίπατο ο ανάπηρος μαθητής και πώς ένα παιδί με σύνδρομο Down εντάσσεται ισότιμα στην παρέα των νεαρών εφήβων που οργανώνουν μια φάρσα;».*

Δραστηριότητα 4. «Μια ιδιαίτερη τάξη» (10΄).

Ο εκπαιδευτικός, για να βοηθήσει τους μαθητές να γνωρίσουν καλύτερα τα παιδιά που εικονίζονται στις φωτογραφίες και να ενισχύσει την ενσυναίσθηση, δίνει σε κάθε ομάδα και ένα Φύλλο εργασίας (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β), στο οποίο αναγράφονται κάποιες ερωτήσεις που πρέπει οι μαθητές να απαντήσουν εκ μέρους του προσώπου της φωτογραφίας. Κάθε απάντηση σε αυτό το Φύλλο εργασίας είναι δεκτή, αρκεί να δείχνει τον απαραίτητο σεβασμό στις ιδιαιτερότητες αυτού του παιδιού.

Ο εκπαιδευτικός φροντίζει, ώστε να εκφραστεί ο σεβασμός στη διαφορετικότητα, να καλλιεργηθεί η αλληλοβοήθεια και η αλληλεγγύη και οι μαθητές να «εκπαιδευτούν» στη συλλογικότητα.

Παράδειγμα απαντήσεων:

Φύλλο εργασίας για τον τυφλό μαθητή

Τι θα ήθελες να γίνεις όταν μεγαλώσεις;	Μουσικός
Ποιο είναι το μεγαλύτερό σου όνειρο;	Η τηλεόραση για τυφλούς
Τι φοβάσαι;	Να περπατάω στους δρόμους της Αθήνας
Τι δώρο θα ζητήσεις τα Χριστούγεννα από τον Άγιο Βασίλη;	Μαγικά γυαλιά
Ποια τα χαρακτηριστικά του καλύτερού σου φίλου / φίλης;	Έχει ελεύθερο χρόνο να μ' ακούει
Με τι ασχολείσαι τον ελεύθερο χρόνο σου;	Ακούω μουσική

4

Φύλλο εργασίας για τον κωφό μαθητή

Τι θα ήθελες να γίνεις όταν μεγαλώσεις;	Δάσκαλος
Ποιο είναι το μεγαλύτερό σου όνειρο;	Να γυρίσω τον κόσμο
Τι φοβάσαι;	Μην πάει να μου συμβεί κάτι επικίνδυνο και δεν δω κάποιον που με προειδοποιεί
Τι δώρο θα ζητήσεις τα Χριστούγεννα από τον Άγιο Βασίλη;	i-phone
Ποια τα χαρακτηριστικά του καλύτερού σου φίλου / φίλης;	Χαρούμενος
Με τι ασχολείσαι τον ελεύθερο χρόνο σου;	Με το διάβασμα

Φύλλο εργασίας για τον μαθητή με σύνδρομο Asperger

Τι θα ήθελες να γίνεις όταν μεγαλώσεις;	Πυρηνικός επιστήμονας
Ποιο είναι το μεγαλύτερό σου όνειρο;	Να πάρω Νόμπελ
Τι φοβάσαι;	Να πάνε να με δείρουν κατά λάθος
Τι δώρο θα ζητήσεις τα Χριστούγεννα από τον Άγιο Βασίλη;	Ένα μικροσκόπιο
Ποια τα χαρακτηριστικά του καλύτερού σου φίλου / φίλης;	Να ενδιαφέρεται για εμένα
Με τι ασχολείσαι τον ελεύθερο χρόνο σου;	Παίζω με τον σκύλο μου

Δραστηριότητα 4. «Μια ιδιαίτερη τάξη» (συνέχεια).

Φύλλο εργασίας για τον μαθητή με σύνδρομο Down

Τι θα ήθελες να γίνεις όταν μεγαλώσεις;	Να ανοίξω μαγαζί με ρούχα
Ποιο είναι το μεγαλύτερό σου όνειρο;	Να παίξω στο θέατρο
Τι φοβάσαι;	Να με κοροϊδεύουν
Τι δώρο θα ζητήσεις τα Χριστούγεννα από τον Άγιο Βασίλη;	Ένα σκυλάκι / Αγάπη για όλο τον κόσμο
Ποια τα χαρακτηριστικά του καλύτερού σου φίλου / φίλης;	Τρυφερότητα και στοργή
Με τι ασχολείσαι τον ελεύθερο χρόνο σου;	Βλέπω τηλεόραση

4

Φύλλο εργασίας για τον μαθητή με κινητική αναπηρία

Τι θα ήθελες να γίνεις όταν μεγαλώσεις;	Γιατρός
Ποιο είναι το μεγαλύτερό σου όνειρο;	Να περπατήσω
Τι φοβάσαι;	Την ταχύτητα
Τι δώρο θα ζητήσεις τα Χριστούγεννα από τον Άγιο Βασίλη;	laptop
Ποια τα χαρακτηριστικά του καλύτερού σου φίλου / φίλης;	Δεν ντρέπεται για εμένα
Με τι ασχολείσαι τον ελεύθερο χρόνο σου;	Με την πληροφορική

Δραστηριότητα 5. Ειδικές ικανότητες (15΄).

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός δίνει σε όλες τις ομάδες το επόμενο Φύλλο εργασίας ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)). Σε αυτό το φύλλο αναγράφονται πραγματικές ιστορίες ατόμων με ειδικές ανάγκες που κατάφεραν να κάνουν κάτι πολύ ξεχωριστό. Οι μαθητές θα πρέπει να ανακαλύψουν ποια από αυτές τις ιστορίες μπορεί να αφορά το πρόσωπο της φωτογραφίας, με την οποία δουλεύει η ομάδα τους.

«Μπορεί ένα άτομο με κινητική αναπηρία να είναι βραβευμένος χορευτής; Μπορεί ένας κωφός να γίνει μουσικός; Μπορεί ένα παιδί με σύνδρομο Down να ανέβει στο Έβερεστ; Μπορεί ένα παιδί με σύνδρομο Asperger να ξεπεράσει τον Αϊνστάιν στη φυσική; Μπορεί ένας τυφλός να πέσει στη θάλασσα για να σώσει κάποιον που πνίγεται;».

Ο εκπαιδευτικός αποκαλύπτει στους μαθητές το πρόσωπο πίσω από την ιστορία ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ](#)) και ενισχύει την άποψη ότι μπορούν να πραγματοποιηθούν ακόμα και αυτά που φαίνονται αδύνατα, παρουσιάζοντας στους μαθητές την ιστορία διάσημων ανθρώπων που οι ειδικές ανάγκες τους δεν τους εμπόδισαν να γίνουν διάσημοι ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε](#)).

Η σχετική συζήτηση με τους μαθητές κατατείνει στο συμπέρασμα ότι η προσωπικότητα και οι ικανότητες ενός ανθρώπου, όσο κι αν επηρεάζονται φυσικά από αυτήν, δεν εξαντλούνται σε μια φυσική αναπηρία που τυχαίνει αυτός να έχει.

5

Εναλλακτική δραστηριότητα. «Μια ιδιαίτερη ταινία» (20΄).

Προκειμένου να εμπλουτιστούν οι απόψεις των μαθητών σχετικά με τα άτομα με ειδικές ανάγκες, προτείνεται η παρακολούθηση στο βίντεο μιας ταινίας μικρού μήκους. Η ταινία έχει τίτλο «Pet Shop – Κατάστημα Ζώων»¹ και βρίσκεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://www.youtube.com/watch?v=cRhbtOjAvOc>

[Εναλλακτικά στον [Φάκελο για τον εκπαιδευτικό](#) υπάρχουν και άλλες προτάσεις σχετικά με ταινίες που μπορούν να παρακολουθήσουν οι μαθητές].

Ένας ιδιαίτερος τρόπος παρακολούθησης που αναπτύσσει την ενσυναίσθηση είναι ο εξής:

5

Η τάξη μπορεί να χωριστεί σε τρεις ομάδες. Η πρώτη ομάδα θα παρακολουθήσει την ταινία κανονικά. Η δεύτερη θα ονομαστεί ομάδα του τυφλού μαθητή και θα παρακολουθήσει την ταινία κλείνοντας τα μάτια με μαντήλια, και η τρίτη θα ονομαστεί ομάδα του κωφού μαθητή και θα παρακολουθήσει την ταινία φορώντας ωτοασπίδες.

Μετά το τέλος της ταινίας, η πρώτη ομάδα θα γράψει σε ένα φύλλο χαρτί την περίληψη της ταινίας και τα συναισθήματα που γέννησε. Η δεύτερη ομάδα θα γράψει το σενάριο μιας παρόμοιας ταινίας, όπου ο πρωταγωνιστής θα είναι τυφλός, και η τρίτη ομάδα το σενάριο ταινίας που ο πρωταγωνιστής είναι κωφός.

Οι εργασίες κάθε ομάδας θα διαβαστούν δυνατά στην τάξη.

¹ Μια καταπληκτική ταινία μικρού μήκους με πρωταγωνιστές ένα αγόρι και ένα σκυλάκι που η μοίρα τους έφερε κοντά, σε ένα κατάστημα ζώων, και τους έκανε αχώριστους φίλους. Είναι μόνο ένα ταινιάκι 7 λεπτών και 2 δευτερολέπτων, και όμως είναι τόσα πολλά παραπάνω από αυτό. Είναι ένα μήνυμα για τη ζωοφιλία αλλά και για τη διαφορετικότητα των ατόμων, που περνά κατευθείαν στη καρδιά με τον πιο γλυκό και ταυτόχρονα ειρωνικό τρόπο.

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε](#)

Εργαστήριο 4: «Παίζοντας με τα στερεότυπά μας»

Το εργαστήριο αυτό έχει σκοπό να βοηθήσει τους μαθητές να ανακαλύψουν δικούς τους στερεοτυπικούς τρόπους κίνησης και έκφρασης, συνειδητοποιημένους ή μη, καθώς και στερεότυπα των υπόλοιπων μαθητών της ομάδας και να αναπτύξουν σχέσεις συνεργασίας και ουσιαστικής επικοινωνίας, βάζοντας τον εαυτό τους στη θέση των άλλων.

Στηρίζεται στην αρχή ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργική συνύπαρξη των ανθρώπων αποτελεί η αποδοχή της διαφορετικότητας του καθενός μας ως μοναδικής προσωπικότητας. Η αποδοχή αυτή επιτυγχάνεται μέσω της αναγνώρισης, αρχικά, και της αποδόμησης, στη συνέχεια, των στερεοτυπικών αντιλήψεων στις οποίες συχνά εγκλωβιζόμαστε. Η συνειδητοποίηση του ότι η διαφορετικότητα δεν συνιστά κατ' ανάγκη απειλή, αλλά αποτελεί πηγή πλούτου, επιτυγχάνεται μέσω ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων που προωθούν την ενσυναίσθηση. Οι σχέσεις αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης και η ανάπτυξη της ενσυναίσθησης ως τρόπου προσέγγισης του διαφορετικού διαμορφώνει αντιρατσιστικές, ουσιαστικά δημοκρατικές, ανθρωπιστικές συμπεριφορές.

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ:	Σε μαθητές όλων των τάξεων του Γυμνασίου.
ΣΤΟΧΟΙ:	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν οι μαθητές ικανότητες αυτογνωσίας και δεξιότητες ενσυναίσθησης. • Να αναγνωρίζουν και να σέβονται τη διαφορετικότητα. • Να πλουτίσουν τις δυνατότητες έκφρασής τους μέσω του αυτοσχεδιασμού και της ανάληψης ρόλου στο θεατρικό παιχνίδι. • Να ενθαρρυνθούν για την υιοθέτηση συμπεριφορών που προάγουν την αποδοχή του διαφορετικού. • Να γνωρίσουν λογοτεχνικά και θεατρικά έργα και να αναλάβουν συγγραφικό ρόλο για την έκβαση των ιστοριών τους. • Να αναπτύξουν το συναίσθημα και τη φαντασία τους, υποδυόμενοι άλλα πρόσωπα. • Να συνειδητοποιήσουν και, στη συνέχεια, να αποδομήσουν τα στερεότυπά τους. • Να αποκτήσουν θετική αυτοαξιολόγηση, συνείδηση του ρόλου τους στην ομάδα και το αίσθημα της ασφάλειας.
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ:	2 διδακτικές ώρες

ΓΝΩΣΤΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΜΕ ΤΑ ΟΠΟΙΑ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΣΥΝΔΕΘΕΙ:

- *Νεοελληνική Γλώσσα*, Β΄ Γυμνασίου, ενότητα 8 «Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα» (κείμενα 8, 10, 13 και 15), Γ΄ Γυμνασίου, ενότητα 3 «Είμαστε όλοι ίδιοι, είμαστε όλοι διαφορετικοί», ενότητα 4 «Ενωμένη Ευρώπη και Ευρωπαίοι πολίτες» (κείμενο 6 «Η Ευρώπη του κόσμου» και κείμενο 7 «Μετανάστες – είλωτες της Ευρώπης»), ενότητα 5 «Πόλεμος και Ειρήνη» (κείμενο 6 «Μια γενιά που της έκλεψαν το χαμόγελο»), ενότητα 6 «Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών» (κείμενα 5, 7 και 8),
- *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή*, Γ΄ Γυμνασίου: «Διακρίσεις και χαρακτηριστικά κοινωνικών ομάδων» (κεφάλαιο 2), «Έθνος και πατρίδα» (κεφάλαιο 7) και «Ανθρώπινα δικαιώματα» (κεφάλαιο 14).
- *Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Α΄ Γυμνασίου: Μ. Κλιάφα, «Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι μακρύς», Ελ. Σαραντίτη, «Όπως τα βλέπει κανείς», Β΄ Γυμνασίου: Τσέχωφ, «Ένας αριθμός», Δ. Χριστοδούλου, «Για ένα παιδί που κοιμάται», Θ. Βαλτινός, «Δύο γράμματα της Χαράς», Άλκη Ζέη, «Αναμνήσεις της Κωνσταντίας από τη Γερμανία», Μπ. Μπρεχτ «Για τον όρο Μετανάστες», Γ΄ Γυμνασίου: Α. Λασκαράτος «Ο κακός μαθητής», Ρέα Γαλανάκη «Η μεταμφίεση».
- *Ιστορία*, Α΄ Γυμνασίου, κεφάλαιο 4 (σελ. 59) Η πηγή του Ηροδότου «Και το όνομα μόνο των Περσών προκαλούσε τρόμο», Γ΄ Γυμνασίου: Μικρασιατικός Πόλεμος, Προσφυγικό Ζήτημα, Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.
- *Αρχαία Ελληνική Γλώσσα*, Α΄ Γυμνασίου, ενότητα 15.
- *Δραματική Ποίηση*, Γ΄ Γυμνασίου: Ευριπίδη, Ελένη, στίχοι 1535-1564 (και το παράλληλο κείμενο).
- Σχολική και Κοινωνική Ζωή.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ
ΜΕΣΑ:

- Καρτέλες αυτοπαρουσίασης ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)).
- Καρτέλες καταγραφής στερεοτυπικών αντιλήψεων ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#)).
- Κλήροι για τον χωρισμό σε ομάδες ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)).
- Λογοτεχνικά και θεατρικά κείμενα ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ](#)).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

1η διδακτική ώρα

Στην πρώτη αυτή διδακτική ώρα ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι θα κάνουν μια σειρά από δραστηριότητες - παιχνίδια, για να ανακαλύψουν τα στερεότυπά τους, και οι μαθητές θα πρέπει να εκφραστούν ελεύθερα. Θα πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι δεν θα υπάρξει βαθμολογία, ούτε λογοκρισία στις σκέψεις τους και ότι, μέσα από αυτές τις δραστηριότητες, θα μάθουμε καλύτερα τον εαυτό μας, τους συμμαθητές μας και τους άλλους ανθρώπους γύρω μας.

Δραστηριότητα 1. «Αυτοπαρουσίαση» (10').

Οι μαθητές κάθονται σε κύκλο για να μπορούν να βλέπουν όλοι όλους. Ο εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε μαθητή μια Καρτέλα αυτοπαρουσίασης ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)) και τους ζητά να τη συμπληρώσουν αυθόρμητα και μέσα σε ένα λεπτό.

«Σας παρακαλώ να μη σκέπτεστε τι το ιδιαίτερο θα γράψετε αλλά να γράψετε το πρώτο πράγμα που θα σας έρθει στο μυαλό».

Στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι να αναδειχθούν τα στερεότυπα που οι μαθητές έχουν για τον εαυτό τους και γι' αυτό οι απαντήσεις πρέπει να είναι άμεσες, γρήγορες και αυθόρμητες.

Στη συνέχεια, καθένας διαβάζει δυνατά στους υπόλοιπους συμμαθητές του τις προτάσεις που έγραψε. Ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να σχολιάσει τις απαντήσεις, αλλά να αφήσει την ελεύθερη σκέψη των μαθητών να εκφραστεί. Υπάρχει ο κίνδυνος, αν οι απαντήσεις σχολιαστούν, να περιοριστεί η ελεύθερη έκφραση των μαθητών και να μην προκύψουν οι στερεοτυπικές αντιλήψεις, πάνω στις οποίες θα εργαστούμε στη συνέχεια του μαθήματος. Ακόμα και αν δεν είναι ξεκάθαρο στους ίδιους τους μαθητές το τι μπορεί να σημαίνει αυτό που έγραψαν για τον εαυτό τους, σημασία έχει να διατυπωθεί και να γίνει αποδεκτό από όλους.

1

Παράδειγμα:

Καρτέλα αυτοπαρουσίασης

Αν ήμουν σχολικό μάθημα, θα ήμουν	Γυμναστική
Αν ήμουν χρώμα, θα ήμουν	Κόκκινο
Αν ήμουν φαγητό, θα ήμουν	Πατάτες τηγαντές
Αν ήμουν παιχνίδι, θα ήμουν	Μπάλα ποδοσφαίρου
Αν ήμουν διάσημος, θα ήμουν	Ο Κριστιάν Ρονάλντο

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα έχουμε έναν μαθητή που εκφράζει τη στερεοτυπική αντίληψη γύρω από τους ποδοσφαιριστές - είδωλα. Ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να σχολιάσει την αντίληψη αυτή, αλλά να τη σημειώσει για τη συζήτηση που θα γίνει στο τέλος του μαθήματος.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται όταν όλοι οι μαθητές έχουν αυτοπαρουσιαστεί.

Δραστηριότητα 2. «Brain Storm - Καταιγίδα μυαλού» (5´).

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε μαθητή μια Καρτέλα καταγραφής στερεοτυπικών αντιλήψεων ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#)) με τις ίδιες ακριβώς οδηγίες:

«Μέσα σε τρία λεπτά πρέπει να γράψετε το πρώτο πράγμα, μία ή δύο λέξεις ή μια φράση, που σας έρχεται στο μυαλό για τις κατηγορίες αυτές των ανθρώπων. Ό,τι και να γράψετε, δεν θα βαθμολογηθεί. Δεν υπάρχει σωστό ή λάθος. Μας ενδιαφέρει να ανακαλύψουμε τα στερεότυπα. Ακόμα και κάτι δεν το πιστεύετε, αν σας έρθει στο μυαλό πρώτο, παρακαλώ να το γράψετε. Τα γραπτά σας θα είναι ανώνυμα».

Επαναλαμβάνουμε ότι είναι πολύ σημαντικό για την ενεργοποίηση των μαθητών και την ελεύθερη έκφρασή τους να ανοιχτούν δίαυλοι ουσιαστικής επικοινωνίας. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία αυτής της άσκησης «καταιγίδας μυαλού» είναι η αυθόρμητη γραφή και η αποδοχή.

Παράδειγμα:

Καρτέλα καταγραφής στερεοτυπικών αντιλήψεων

Γύφτισσα	<i>Ξυπόλυτη, ζητιάνα, να σου πω τη μοίρα σου</i>
Εβραίος	<i>Τοκογλύφος, τσιγκούνης, γαμψή μύτη</i>
Αλβανός	<i>Φτωχός, πονηρός</i>
Ανάπηρος	<i>Καημένος, λυπάμαι, κρίμα</i>
Μετανάστης	<i>Φτώχεια, ξεσπιτωμένος, πείνα</i>

Ο εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τα καρτέλες σε έναν φάκελο, ο οποίος θα ανοιχτεί στην αρχή της 2ης διδακτικής ώρας.

Δραστηριότητα 3. Χωρισμός ομάδων (5´).

Ο εκπαιδευτικός ζητάει τώρα από τους μαθητές να χωριστούν σε ομάδες. Για να εξασφαλίσουμε την τυχαία διαμόρφωση των ομάδων, αλλά και για να κάνουμε μια εισαγωγή στα κείμενα με τα οποία θα ασχοληθούν οι μαθητές, μπορούμε να χωρίσουμε ομάδες με τον ακόλουθο τρόπο: Δίνονται στους μαθητές με μορφή κλήρων ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)) 5 προτάσεις από τα σώματα κειμένων με τα οποία θα εργαστούμε (όσες και οι ομάδες που θέλουμε να διαμορφώσουμε). Οι προτάσεις μπορεί να είναι οι εξής:

- *Τα παιδιά κουράστηκαν να με περιγελούν.*
- *Φεύγω βιαστικά, επειδή δεν θέλω να μου πεις εσύ, μια μέρα, να φύγω.*
- *Ο ήλιος και ο αέρας, το κρύο και η ζέστη, η σκόνη και η αλμύρα ψήσανε το πετσί του.*
- *Σου άρεσαν οι αρκούδες, τα μαϊμουδάκια και όλα τα όμορφα λουλούδια;*
- *Εμάς όμως η ζωή μας έχει γίνει κόλαση.*

Δραστηριότητα 4. Αναδίηγηση ιστορίας (30').

Η τάξη τώρα είναι χωρισμένη σε 5 ομάδες. Στη δραστηριότητα αυτή κάθε ομάδα θα ασχοληθεί με ένα λογοτεχνικό ή θεατρικό κείμενο ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ](#)), το οποίο αντιστοιχεί στη φράση - κλήρο που πήρε η κάθε ομάδα.

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι θα πρέπει να διαβάσουν προσεκτικά το κείμενο και να γράψουν την περίληψη της ιστορίας του κειμένου, εστιάζοντας στα εξής: «Ποιος μιλάει, τι λέει, τι συμβαίνει». Η περίληψη θα αποτελεί μια αναδίηγηση της ιστορίας του κειμένου και θα χωριστεί με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού σε ισάριθμα (5 στην περίπτωσή μας) με τους μαθητές μέρη (προτάσεις, φράσεις), ώστε να παρουσιαστεί στην τάξη από το σύνολο των μελών της ομάδας.

Οι μαθητές εργάζονται για 15 λεπτά και, στη συνέχεια, παρουσιάζουν, αναδιηγούνται την ιστορία.

Ο εκπαιδευτικός φροντίζει ώστε να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν το κείμενο και να εξοικειωθούν με το είδος, ώστε να κινητοποιηθεί το συναίσθημά τους και να απελευθερωθεί η φαντασία τους. Η αναδίηγηση της ιστορίας εμπεριέχει ένα στοιχείο ανάληψης συγγραφικού ρόλου, επειδή κάθε ομάδα μπορεί να προσδώσει διαφορετική οπτική στο κείμενο και να ερμηνεύσει διαφορετικά την τύχη των προσώπων ή την έκβαση της ιστορίας.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των εργασιών όλων των ομάδων.

4

2η διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 5. «Κάνοντας δική μας την ιστορία» (45´).

Η 2η διδακτική ώρα ξεκινά με συζήτηση (5 λεπτά) σχετικά με τις ιστορίες που έχουν οι μαθητές μελετήσει και παρουσιάσει. Πρόκειται για διαφορετικές προσεγγίσεις διαχείρισης της διαφορετικότητας στις κοινωνίες που ζούμε. Τα πρόσωπα που συναντήσαμε στη Δραστηριότητα 2, στην «καταιγίδα μυαλού», ανασταίνονται και αποκτούν συγκεκριμένη ταυτότητα και ιστορία μέσα από αυτά τα λογοτεχνικά και θεατρικά αποσπάσματα.

Ο εκπαιδευτικός, σε πρώτη φάση, κατευθύνει τη συζήτηση στον εντοπισμό των στερεοτυπικών αντιλήψεων (όπως αποκαλύπτονται από τους φακέλους με τις απαντημένες Καρτέλες καταγραφής στερεοτυπικών αντιλήψεων) και στον συσχετισμό των πρωταγωνιστών των ιστοριών με τα πρόσωπα που είχαν οι μαθητές στο μυαλό τους όταν απαντούσαν στην «καταιγίδα μυαλού». Στο σημείο αυτό, μπορεί να ανοίξει τον φάκελο με τις απαντημένες Καρτέλες καταγραφής στερεοτυπικών αντιλήψεων και να σχολιάσει τις αντιλήψεις αυτές.

Στη συνέχεια, ζητά από κάθε ομάδα να δραματοποιήσει την ιστορία, σύμφωνα με τις οδηγίες που ακολουθούν, καθώς και τα όσα αναγράφονται στον Οδηγό δραματοποίησης.

Κάθε ομάδα ορίζει, ανάμεσα στα μέλη της, σκηνοθέτη, ηθοποιούς, σκηνογράφο, σεναριογράφο και όποιον άλλο ρόλο θεωρεί απαραίτητο για τη μετατροπή της ιστορίας σε θεατρικό δρώμενο (π.χ., σκηνογράφο ή μουσικό) και προχωρά στη δραματοποίηση.

Οι μαθητές προετοιμάζονται για 20 λεπτά και, στη συνέχεια, παρουσιάζουν το «θεατρικό» αποτέλεσμα της εργασίας τους στην ολομέλεια της τάξης.

Για να βοηθήσουμε τους μαθητές να δραματοποιήσουν ένα κείμενο, χρειάζεται να εξηγήσουμε με σαφήνεια τους βασικούς όρους μιας θεατρικής πράξης και τον ρόλο του καθενός στη συνδιαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος.

1

Οδηγός δραματοποίησης

Για να βοηθήσουμε τους μαθητές να δραματοποιήσουν ένα κείμενο, χρειάζεται να τους εξηγήσουμε:

Τα τρία βασικά στοιχεία για κάθε θεατρικό δρώμενο: χώρος, χρόνος και πρόσωπα. Και τα τρία αυτά θα πρέπει να οριστούν με σαφήνεια.

- **Ο χώρος:** Λέγοντας χώρο, δεν εννοούμε μόνο τον χώρο της αίθουσας που θα παιχθεί η δραματοποίηση, δηλαδή τη σκηνή, αλλά και τον χώρο στον οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα. Αυτό μπορεί να γίνει με αφαιρετικό ή συμβολικό τρόπο (μέσα από κάποια αντικείμενα) ή ακόμα και μέσα από τα λόγια των προσώπων - ηρώων ή τα λόγια ενός αφηγητή.
- **Ο χρόνος:** Θα πρέπει να είναι σαφής ο χρόνος που γίνονται όσα διαδραματίζονται επί σκηνής, αν υπάρχει χρονική αλληλουχία και αν ανάμεσα στις σκηνές υπάρχει χρονική απόσταση. Ο τρόπος, με τον οποίο μπορεί να δηλωθεί ο χρόνος, μπορεί και πάλι να είναι συμβολικός (π.χ., με ένα ημερολόγιο) ή να εκφραστεί μέσα από τα λόγια των προσώπων. Μερικές φορές, στο θέατρο, μέσα σε μερικά λεπτά, μπορεί να περάσει ολόκληρη ζωή.
- **Τα πρόσωπα:** Ευθύς εξ αρχής ορίζουμε τα πρόσωπα - ρόλους που θα ζωντανέψουν τη σκηνή. Τα πρόσωπα δεν είναι απαραίτητο να είναι όλα πρωταγωνιστές, ούτε όλα να μιλούν. Μπορεί κάποιοι ρόλοι να είναι βουβοί, πολύ σημαντικοί όμως για να γίνει κατανοητή η δραματοποίηση. Είναι σημαντικό να γνωρίζετε πως, όταν κάποιος βρίσκεται στη σκηνή, ακόμα και αν κάθεται χωρίς να μιλάει, «παίζει», δηλαδή υποκρίνεται, γιατί ο ηθοποιός δεν παίζει μόνο με τα λόγια του αλλά με όλο του το σώμα. Θα πρέπει οι μαθητές, λοιπόν, να ορίσουν σε αυτήν την πρώτη φάση πόσα πρόσωπα παίζουν και ποιος είναι ο ρόλος τους.

Αφού οριστούν τα τρία αυτά στοιχεία περνάμε στη **δράση**. Όπως λέει και η λέξη δραματοποίηση - δράμα (που προέρχεται από το ρήμα δράω, -ώ) δεν γίνεται θέατρο χωρίς δράση. Η δράση έχει μια συγκεκριμένη πορεία. Θα μπορούσε κανείς να την αναπαραστήσει με ένα διάγραμμα. Στη δράση υπάρχουν κορυφώσεις, δηλαδή κεντρικές στιγμές, όπου συνήθως γίνεται μια σύγκρουση. Τα σημεία αυτά μπορεί να έχουν ετοιμαστεί από πριν και σταδιακά η δράση στη σκηνή να φτάνει σε ένα σημείο, όπου η ένταση κορυφώνεται, αλλά μπορεί να συμβαίνουν επίσης ξαφνικά και να αιφνιδιάζουν τους θεατές. Γι' αυτό, μπορεί να βρίσκονται σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της δραματοποίησης, στην αρχή, στη μέση ή στο τέλος. Θα πρέπει, λοιπόν, να ανακαλύψουν οι μαθητές μέσα στο κείμενο ένα τουλάχιστον σημείο κορύφωσης της δράσης και να κατευθύνουν τις πράξεις των προσώπων - ηρώων με βάση αυτό.

Στο σημείο αυτό, οι μαθητές χρειάζεται να αναλάβουν να κάνουν τη **δουλειά του σεναριογράφου**. Κάποιος πρέπει να διατυπώσει πολύ συγκεκριμένα τα λόγια που θα πουν οι ηθοποιοί. Σε μερικά κείμενα που δραματοποιούνται είναι εύκολο αυτό, γιατί υπάρχουν έτοιμοι διάλογοι, σε άλλα όμως κείμενα οι διάλογοι θα πρέπει να γραφούν από την αρχή. Σε αυτήν την περίπτωση, το έργο του σεναριογράφου είναι δύσκολο, γιατί πρέπει να αποδώσει σωστά τις σκέψεις, τις προθέσεις, τους σκοπούς και τα αισθήματα του προσώπου που μιλάει. Μερικές φορές, μια απλή πρόταση μπορεί να λέει ή να υπαινίσσεται πάρα πολλά. Και ο στόχος μας δεν είναι να φορτώσουμε τη δραματοποίησή μας με άχρηστα λόγια, αλλά να δώσουμε την ουσία.

Η δουλειά του σεναριογράφου στην περίπτωσή μας καλό είναι να γίνει σε **συνεργασία με τους ηθοποιούς**. Είναι πολύ σημαντικό και οι ηθοποιοί που θα ενσαρκώσουν τον συγκεκριμένο ρόλο να συμμετέχουν σε αυτήν τη διαδικασία, γιατί πρέπει να κατανοούν τι λένε, γιατί το λένε, τι εννοούν με αυτό που λένε και πώς αισθάνονται τα πρόσωπα που υποδύονται.

Όταν όλα αυτά έχουν γίνει (έχουν οριστεί ο χώρος, ο χρόνος, τα πρόσωπα, ο ρόλος τους και η δράση), μπορούμε να ξεκινήσουμε τη **σκηνοθεσία του έργου**. Ο μαθητής - σκηνοθέτης θα τα βάλει όλα αυτά σε σειρά. Θα σκηνώσει τους ηθοποιούς, θα τους στήσει στη σκηνή και θα δώσει οδηγίες για το τι και πώς θα συμβεί. Θα ενώσει όλα τα επιμέρους στοιχεία σε ένα όλο, θα «κόψει» και θα «ράψει» (αν κάτι του φαίνεται περιττό ή αναγκαίο) και θα κάνει όσες πρόβες χρειάζονται για να πετύχει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Αν υπάρχει η δυνατότητα (χρόνος και διάθεση) μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε περισσότερους από έναν σκηνοθέτη σε κάθε ομάδα έτσι ώστε να ακουστούν κι άλλες απόψεις σχετικά με το απαιτητικό έργο της μεταφοράς του όλου εγχειρήματος στην σκηνική πράξη.

Ε

Κρίνουμε σκόπιμο να μη δώσουμε στους μαθητές εκ των προτέρων έτοιμους διαλόγους ή συγκεκριμένες σκηνικές οδηγίες, γιατί αυτό θα περιορίσει σημαντικά την ελεύθερη έκφρασή τους. Οι ελεύθερες επιλογές τους θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, και, επί της ουσίας, αυτό που μας ενδιαφέρει δεν είναι το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα αλλά το παιδαγωγικό. Επομένως, ο προβληματισμός που θα αναπτυχθεί σχετικά με το πώς θα παρουσιάσουν την ιστορία είναι σημαντικότερος από την παρουσίαση αυτή καθαυτή.

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να εξηγήσει στους μαθητές ότι δεν είναι υποχρεωμένοι να αποδώσουν πιστά το κείμενο. Αντίθετα, είναι ελεύθεροι να προσθέσουν στοιχεία που αφορούν δικά τους βιώματα και εμπειρίες και να αλλάξουν το τέλος της ιστορίας σε όποια κατεύθυνση αυτοί θέλουν. Είναι σημαντικό να ενθαρρύνουμε τους μαθητές στη δημιουργία. Συχνά τα παιδιά μάς εκπλήσσουν με την πρωτοτυπία και τη γόνιμη φαντασία τους.

Στην περίπτωση μας ο χρόνος είναι πραγματικά περιορισμένος και για πρόβες και για συζήτηση. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή καλό είναι να μη σταματήσει εδώ. Τα ζητήματα που θα προκύψουν από τις δραματοποιήσεις μπορούν να γίνουν αντικείμενο συζήτησης και ανάλυσης σε επόμενες διδακτικές ώρες και με αφορμή άλλες διδακτικές ενότητες. Δεν αποκλείεται, βέβαια, οι δραματοποιήσεις των μαθητών μας να είναι πραγματικά καλές και η όλη διαδικασία τόσο ενδιαφέρουσα που να δώσει το έναυσμα για τη δημιουργία μιας θεατρικής ομάδας και ενός σπονδυλωτού θεατρικού έργου που θα μπορούσε να παρουσιαστεί σε όλο το σχολείο.

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ](#)

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ](#)

